

BUDAPEST FŐVÁROS KÖZOKTATÁS-FEJLESZTÉSI

TERVE

2008

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ	2
Budapest Főváros Közoktatás-fejlesztési Terve	4
A. Helyzetelemzés.....	5
1. Budapest	5
a) Óvodai feladatok	6
b) Általános iskola	7
c) Gimnázium	8
d) Szakközépiskola	10
e) Szakiskola.....	12
f) Speciális szakiskola.....	13
g) Kollégium.....	14
h) Fővárosi beiskolázás a középiskola 9. évfolyamára:.....	14
2. Kerületek	15
a) Óvodai nevelés	16
b) Általános iskolai nevelés-oktatás	18
c) Gimnáziumok	20
d) Szakképzés	24
e) Gyógypedagógiai ellátás	24
f) Alapfokú művészetoktatás	26
g) Pedagógiai-szakmai szolgáltatás és szakszolgálat	26
B. Fejlesztések, javaslatok	27
a) Óvodai nevelés	30
b) Általános iskola	30
c) Gimnázium	31
d) Szakközépiskola	31
e) Szakiskola.....	32
f) Speciális szakiskola.....	32
g) Gyógypedagógiai ellátás	32
h) Alapfokú művészetoktatás	33
i) Pedagógiai-szakmai szolgáltatás és szakszolgálat	33
j) Kollégium.....	34
k) A Fővárosi Önkormányzat szerepvállalása Budapest közoktatásának koordinálásában.....	34

BEVEZETŐ

Budapest közoktatásában a Fővárosi Önkormányzat kettős feladatot lát el. Fontos szerepe van a fővárosi szintű koordinációs feladatok ellátásában, a kerületekkel való együttműködésben, illetve mint intézményfenntartó a kötelező feladatok ellátásában és intézményhálózatának működtetésében.

A közoktatás helyéről, szerepéről a közszolgáltatások rendszerében különböző törvények rendelkeznek, alapvetően azonban a Fővárosi Önkormányzat közoktatási feladat-ellátási kötelezettségét az önkormányzatokról, a közoktatásról, a szakképzésről, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvények mellett a főváros és kerületek között létrejött együttműködési megállapodás, valamint Budapest Főváros Közoktatás-fejlesztési és Önkormányzati Intézkedési Terve (továbbiakban: fejlesztési és intézkedési terv) határozza meg.

A Fővárosi Közgyűlés 961, 962/1997. (VI. 26.) Föv. Kgy. sz. határozataival elfogadott és 2000-ben, 2001-ben, továbbá 2004-ben felülvizsgált fejlesztési és intézkedési terv tizenegyedik éve átfogja, felöleli a főváros egész közoktatási rendszerét. Időközben elkészült a Fővárosi Szakképzés-fejlesztési Terv, melyet a Fővárosi Közgyűlés 1227–1229/2006. (VI. 29.) Föv. Kgy. számú határozataival fogadott el. A felülvizsgálat óta eltelt időszakban alapvetően e két dokumentum alapozta meg a fővárosi közoktatási intézmények működésével, fejlesztésével kapcsolatos döntéseket.

A fejlesztési és intézkedési terv felülvizsgálatának szükségessége

Budapest Főváros Önkormányzata a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: Ktv.) 88. § (1) bekezdése szerint a fővárosi kerületi önkormányzatok véleményének kikérésével és közreműködésével — a közoktatási feladatok megszervezéséhez szükséges önkormányzati döntés előkészítését szolgáló — feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és fejlesztési tervet (a továbbiakban: fejlesztési terv) készít. E törvény 88. § (3) bekezdése értelmében a fejlesztési terv legalább hatéves időszakra készül. A fejlesztési tervet legalább négyévenként át kell tekinteni. A 2008. évi felülvizsgálat oka, hogy a fenti határozattal jóváhagyott fejlesztési terv elfogadása óta több kerület az önként vállalt feladatát átadta a Fővárosi Önkormányzat részére, valamint az eltelt időszakban a Főváros közoktatási feladat-ellátásában is számos változás történt.

A fenti jogszabály értelmében Budapest Főváros Önkormányzatának is időről-időre újra kell gondolnia nevelési-oktatási feladatellátását, intézményhálózatának működését, elemeznie kell a jogszabályban előírt időszak alatt bekövetkezett változásokat. Az elemzés alapján pedig meg kell határoznia a fejlesztés (racionalizálás) további irányait.

Összefoglalva: a 185–186/2004. (II. 26.) Föv. Kgy. számú határozatokkal elfogadott fejlesztési és intézkedési terv egy olyan komplex dokumentum, amely a kerületek számára ajánlatként megfogalmazza az intézményhálózat fejlesztésének főbb irányait, a fővárosi fenntartású intézmények tekintetében pedig a működtetés, a fejlesztés konkrét, kötelezően ellátandó feladatait, vagyis — a törvényi fogalom szerint — a saját intézményekre vonatkozóan intézkedési tervként funkcionál.

Az újabb hat, illetve két évre szóló terv készítésénél a 2004–2008 közötti Fejlesztési és Intézkedési Terv és a Fővárosi Szakképzés-fejlesztési Terv végrehajtása, eredménye és

tapasztalatai, az intézményrendszerre vonatkozó helyzetelemzés, és jogszabályi kötelezettségek mellett figyelembe vettük:

- a 2007–2013 közötti időszakra szóló, az NFT keretében megfogalmazott Emberi Erőforrások Fejlesztése Operatív Program célkitűzéseit,
- Magyarország Konvergencia Programját,
- a Közép-Magyarországi Régió Stratégiai Tervét.

A fejlesztési és intézkedési terv felülvizsgálatának előkészítésében közreműködtek a kerületi önkormányzatok, a fővárosi fenntartású intézmények, továbbá a munkaerő-piaci információkat illetően a Közép-magyarországi Regionális Munkaügyi Központ. A fejlesztési és intézkedési terv munkapéldányát a jogszabályi előírásokban foglaltak szerint véleményezésre megküldtük a kerületi önkormányzatok, a területi gazdasági kamara, a fővárosi diákönkormányzatok szövetsége, az érdekképviseleti szervek, a szülői szervezetek képviselője, a nemzetiségi önkormányzatok, s a Fővárosi Önkormányzat saját feladatellátására, intézményrendszerére vonatkozóan az intézmények vezetői, illetve közösségei részére. A beérkezett vélemények jelentős többsége elismeréssel szól az elkészült dokumentumról, annak megállapításaival, a kitűzött fejlesztési irányokkal egyetért. Jó néhány véleményező kiegészítést, egy-egy konkrét javaslatot, adatpontosítást is megfogalmazott. Ezeket a javaslatokat, pontosításokat a fejlesztési és intézkedési terv véglegesítésekor figyelembe vettük.

Budapest Főváros Közoktatás-fejlesztési Terve

Forrásadatok: KSH, OKM, KIR_STAT, valamint a Fővárosi Önkormányzat és a kerületi önkormányzatok adatgyűjtése.

A fővárosi közoktatás társadalmi, gazdasági környezete

A főváros lakosságának művelődése, a művelődés tartalmának alakulása szorosan összefügg a társadalmi változásokkal, a nagyarányú mobilitással, az életmód és a munkaalkalmak változásával.

Budapest lakossága 1 685 086 fő, ez az ország lakosságának 16%-a. A lakosság száma Budapesten az elmúlt években folyamatosan csökkent. A népesség csökkenése már a '80-as évek elején elindult, a '90-es évek során felgyorsult, a '90-es évek lakosságának lélekszáma 2003-ra 15%-kal csökkent. Az elmúlt öt esztendőben a csökkenés mértéke átlagosan húszezer fő volt évente és az I., az V. és a VI. kerületeket érintette a legjelentősebb mértékben. A csökkenés aránya a 20–24 év közötti korosztályban a legnagyobb mértékű.

A népmozgalmi adatokat vizsgálva a házasságkötések száma tovább csökkent. Az élve születettek száma emelkedett, a fiatalon elhunytak száma csökkent. A statisztikai vizsgálat alapján valószínűsíthető, hogy Budapest lakossága a következő öt-tizenöt évben stagnál, viszont 2006-tól az 5–9 éves korosztály arányának 10%-os csökkenése tapasztalható, mely tendencia 2021-ig prognosztizálható.

A népességfogyás oka — mely már évekkel ezelőtt elkezdődött — az a költözködési hullám is, melyben a magas jövedelmű családok és a szegényebb népesség a kevésbé urbanizált településeket kereste.

A főváros gazdasági, infrastrukturális vonzerejének következtében a nappali lakosság jelentősen meghaladja az állandó lakosság létszámát. Ez azt is jelenti, hogy a közoktatási szolgáltató rendszer egészét tekintve a fővárosnak tartósan a saját lakossága által igényelt szolgáltatásoknál jóval nagyobb mértékű igényre kell számítani. Ez vonatkozik az oktatási intézményekre is. Jelenleg a fővárosban tanulók 20%-a a városon kívülről jár be.

Budapest a magyar gazdaságon belül is fontos szerepet tölt be. A gazdasági aktivitás nem növelhető az emberek munkavállalásához szükséges tudásának és készségeinek fejlesztése, javítása nélkül. Ezért 2007–2013 között „Emberi erőforrások fejlesztési operatív program” alapján prioritásokat jelöltünk ki. Így az elkövetkező időszak **kiemelt célkitűzése az oktatási rendszer társadalmi és gazdasági igényekhez való rugalmas alkalmazkodásának erősítése, az oktatás, képzés eredményességének és hatékonyságának növelése, a hozzáférés javítása, az esélyteremtés erősítése.**

A foglalkoztathatósághoz szükséges kompetenciák kialakításával és fejlesztésével kell elérni, hogy a szakképzés és felnőttképzés járuljon hozzá a fenntartható gazdasági növekedéshez, a képzésből kilépők szakmai és személyes kompetenciájával a munkáltatók elégedettebbek legyenek. Minden, szakképzettséget szerezni akaró fiatal és felnőtt számára valódi lehetőség legyen a saját és családja megélhetését biztosító szakmai végzettség, szakképesítés megszerzése.

A főváros gazdasági, infrastrukturális vonzerejének következtében a lakosok által igényelt szolgáltatásoknál jóval nagyobb mértékű igénynek, illetve ellátásnak a kielégítése nem problémamentes. Az új fejlesztési feladatok, a piacképesebb szakmai képzés feltételeinek kialakítása hosszútávú korszerűsítési igényeket támaszt.

A. Helyzetelemzés

1. Budapest

Budapest főváros kétszintű önkormányzati rendszerrel működik, fővárosi és kerületi önkormányzatokból áll, amelyek között nincs alá- és fölérendeltségi viszony. A Fővárosi Önkormányzat összehangolja, koordinálja a közoktatás-szolgáltatás fővárosi szintű feladatait.

Budapest, mint a legnagyobb lélekszámú, illetve a legtöbb, legváltozatosabb munkahellyel rendelkező település, kiemelt jelentőségű a fiatalok szakmához juttatása, a gazdasági igények, a társadalmi elvárások kielégítése tekintetében. A szakmákra történő felkészítésben és a közoktatás valamennyi feladatában — fenntartók szerint — három különböző csoport vesz részt: a Fővárosi Önkormányzat, a kerületi önkormányzatok, illetve egyéb, nem önkormányzati fenntartók (központi költségvetési szervek, egyházak, alapítványok stb.).

Budapesten az összes iskolai feladatok megoszlása a következőképpen alakult:

- a 2004/2005-ös tanévben a feladat-ellátási helyek száma 1.423, a nappali oktatásban, nevelésben részt vevő tanulók, gyermekek száma 289.636 fő, a főállású pedagógusok száma 30.708 fő,
- a 2005/2006-os tanévben a feladat-ellátási helyek száma 1.426, a nappali oktatásban részt vevő tanulók száma 286.461 fő, a főállású pedagógusok száma 30.734 fő
- a 2006/2007-es tanévben a feladat-ellátási helyek száma 1.439, a nappali oktatásban részt vevő tanulók száma 283.770 fő, a főállású pedagógusok száma 30.682 fő,
- a 2007/2008-as tanévben pedig a feladat-ellátási helyek száma 1.391, a nappali oktatásban részt vevő tanulók száma 279.745 fő, a főállású pedagógusok száma 28.962 fő.

A tanulók, gyermekek száma közel tízezer fővel, a főállású pedagógusok száma pedig több mint 1.700 fővel csökkent, a változás a legjelentősebben a 2007/2008. tanévet érinti.

A Kt. 87.§ (4) bekezdése értelmében „A fővárosi, megyei önkormányzat — jogszabályban meghatározottak szerint — gondoskodik a pedagógusok és más speciális végzettségű szakemberek fővárosi, megyei állandó helyettesítési rendszerének működtetéséről.”

Ennek megfelelően a TAN_TÁR pedagógus-helyettesítési rendszer a 2225/2001. (XII. 20.) Főv. Kgy. számú határozat alapján közszolgáltatási szerződés keretében 2002 óta működik. Tervezője, fejlesztője és működtetője a FOK Kht. A rendszer az indulás óta, a közben jelentkező igényekhez igazodva jelentősen továbbfejlődött. Nem csak helyettesítőket, hanem teljes munkaidős pedagógus állásokat is betöltenek az intézmények az ajánlott tanítókkal, tanárokkal.

Az adatbázis kétfelé történő információküldése, kiajánlása (pedagógusokat az intézmények felé, intézményeket a pedagógusok felé) sikeresen működik. Az elmúlt években az intézményi kéréseket a rendszer főváros területén 90 százalékban teljesíteni tudta.

A főváros a szakképzésben az övezetéhez tartozó agglomerációt tekintve regionális, egyes szakmákban pedig országos jellegű feladatokat is ellát. A szakiskolák, a speciális szakiskolák, valamint a szakközépiskolák feladat-ellátási helyeinek fenntartói aránya következők szerint alakult:

- A 2005/2006-os tanévben a Fővárosi Önkormányzat 47%-ban, a kerületi önkormányzatok 10%-ban, az egyéb fenntartású tanintézetek feladat-ellátási helyei 43%-ban vettek részt az oktatás ezen területének biztosításában, az igények kielégítésében.
- A 2006/2007. tanév csak kismértékű változást eredményezett, ám még mindig a Fővárosi Önkormányzat látta el a szakmára történő felkészítések— ha kis mértékben is — többségét 48% — 8% — 44%-os feladat-megosztási arányban.
- A 2007/2008-as tanévben a szükségszerű intézményi összevonások következményeként a Fővárosi Önkormányzat intézményfenntartói szerepvállalása csökkent, átrendezve ezzel a szakképzés fenntartói súlypontját (45%–8%–47%).

A Budapestre vidékről bejáró tanulók száma az elmúlt években fokozatosan emelkedett, amit a városból történő növekvő számú kiköltözés is erősítet. Jelenleg a tanulók több mint 20%-a bejáró, de a középfokú oktatásban ez az arány meghaladja a 35%-ot.

Budapest Főváros Közoktatás-fejlesztési Terve a 2004–2007-ig terjedő időszak beiskolázására vonatkozóan azt prognosztizálta, hogy az iskolaszervezet és a tartalom jövőbeni változásai, a kialakultnak tekinthető beiskolázási szokások, a csökkenő gyereklétszám, valamint a szakképzést meghatározó folyamatok együttese alapján csökken a szakközépiskolai és a szakiskolai feladatot ellátó intézmények száma, ill. csökken az igény ezen feladatot ellátó intézmények iránt. A fenti adatok ezt teljes mértékben alátámasztják.

a) Óvodai feladatok

Az óvoda, mint a közoktatás legfiatalabbakat szolgáló intézménytípusa az igénylők gyermekei számára megfelelő elhelyezést biztosít, és a családdal együttműködve olyan nevelésben részesíti a gyermeket, mely előkészíti őt a következő, az iskolai tanulmányok megkezdésének életszakaszára.

A demográfiai változások igen jelentős mozgást mutatnak az óvodai feladatok ellátásában. Míg 2000/2001. évben az óvodások száma Budapesten 51.000 fő volt, ez a szám 2007/2008. évben 49.692 főre csökkent. A csökkenés fokozatosan ment végbe, bár az utolsó tanévben megállt, sőt némiképpen emelkedett is. Míg a 2005/2006-os tanévben 393 óvodát szerveztek, addig a 2006/2007-es tanévben 407-et, de a 2007/2008-as tanévre ezek száma 391-re csökkent. Valójában a lakótelepeken nem volt utánpótlás, ezért szükségessé váltak az átszervezések.

Az adatok magukba foglalják az egyházi és magán fenntartású óvodákat is. Megállapítható, hogy az önkormányzati intézményekben az óvodások létszáma csökken, az egyházi és az egyéb fenntartású intézményekben növekszik.

A pedagógusok létszáma az óvodások létszámának csökkenése ellenére enyhe növekedést mutat, az egy pedagógusra jutó óvodások száma 9–10 fő körül mozog.

Az óvodai nevelés jelentősége egyre fontosabb, ma már bizonyított, hogy az iskolai helyállást alapvetően meghatározza az óvodai nevelés.

A gyógypedagógiai (szegregált csoportok) óvodai nevelésben részt vevő gyermekek száma az idei évben már nem éri el az 500 főt, számuk folyamatosan csökken.

Az óvodába bejáró gyermekek aránya jelenleg meghaladja az 5%-ot és az elmúlt években kis mértékben emelkedett.

Az előrejelzések a lakosság szám növekedését a budai kerületekben tartják valószínűnek, így a jövőben óvodai férőhely bővítés várható a XI., XII. kerületekben. Jelenleg a III. és a XI. kerületben jár a legtöbb gyermek óvodába.

b) Általános iskola

Az általános iskolában a tanuló érdeklődésének, képességének és tehetségének megfelelően felkészül a középiskolai, ill. szakiskolai tanulmányokra, valamint a társadalomba való beilleszkedésre.

Az általános iskolai oktatás biztosítása a helyi (kerületi) önkormányzatok kötelező feladata. Mint láttuk, Budapest lakossága fokozatosan csökken, ezzel párhuzamosan az iskolába járók száma is csökken.

A főváros 23 kerületében a 2005/2006-os tanévben 362 általános iskola működött, 116.917 tanulóval, míg a 2006/2007-es tanévben 364 intézményben 113.214, addig 2007/2008-as tanévben már csak 342 intézményben 109.519 tanuló tanul. Megállapítható, hogy az intézmények 10–15%-át fenntartóik megszüntették, átszervezték.

A fenti intézményi adatok magukba foglalják az egyházi és alapítványi iskolákat is. A fenntartói arányok erőteljesen változtak, míg pl. 2004-ben az általános iskoláknak több mint 80%-a volt önkormányzati fenntartású, addig 2007-ben már csak 70%-a. Tipikus példa a XI. kerület, ahol az általános iskolák száma az egyik legmagasabb, de ennek 35%-a nem önkormányzati fenntartású.

Az általános iskolák fenntartói megoszlásának változása hasonló az óvodai feladatellátás területén tapasztaltakkal, vagyis az önkormányzati fenntartású intézmények száma csökken, az alapítványi és egyéb fenntartásúak száma növekszik.

A pedagógusok száma a tanulói létszámcsökkenéssel együtt csökken. Az egy pedagógusra jutó tanulók száma jelenleg átlagosan 10 fő, egy osztályra jutó tanulók száma 20 fő.

A nem állami és nem egyházi intézmények mutatói a legalacsonyabbak, mert az egy pedagógusra jutó tanulók száma esetükben 8 fő, és az egy osztályra jutó tanulók száma 15 fő.

A gyógypedagógiai (szegregált osztályok) oktatásban részt vevő tanulók száma az idei tanévben már nem éri el a 3.700 főt, a létszám az elmúlt három évben 10%-kal csökkent.

A bejáró tanulók aránya jelenleg meghaladja a 8%-ot és az elmúlt években az óvodákhoz hasonlóan kis mértékben emelkedett.

Az általános iskola, mint **alapkiskola** léte körül a 90-es évekbeli viták eredményeként szerkezeti átalakulás jött létre, a 8+4-es szerkezet mellett megjelent a 4+8-as, ill. a 6+6-os szerkezet, ezeket a törvényi keretek megengedték. A gimnáziumi 6 és 8 évfolyamos rendszerben indított osztályok száma az elmúlt három évben lényegesen nem csökkent, ami tovább növelte az általános iskolából a tanulók elszívó hatását, ezáltal csökkentve az ott maradók esélyegyenlőségét. A 2005/2006-os tanévben 42 gimnázium indult 6 évfolyammal és 24 gimnázium 8 évfolyammal, a 2007/2008-as tanévben pedig 40 gimnázium indult 6

évfolyammal és 24 gimnázium 8 évfolyammal. Ezek az intézmények zömében a kiemelt, elismert gimnáziumok, fenntartóik ma is ragaszkodnak az „elit” iskola biztosításához.

Annak ellenére nem történik változás, hogy a Fővárosi Önkormányzat már a 2004. évi fejlesztési tervében sem támogatta a hat és nyolc évfolyamos gimnáziumokat. Helytelenítette, mert ez a képzési rendszer értelemszerűen funkciózavarokat okoz, gátolja az átjárhatóságot, csökkenti az esélyegyenlőséget, korai pályaválasztást eredményez.

Az elmúlt három évben az általános iskola 5. évfolyamán több mint 1.200 fővel, a 7. évfolyamán pedig több mint 1.800 fővel csökkent a tanulók létszáma. Ezzel párhuzamosan a 8 évfolyamos gimnáziumok 5. évfolyamán a csökkenés nem érte el a 100 főt, a 6 évfolyamos gimnáziumok 7. évfolyamán pedig a csökkenés mintegy 150 fő.

Az általános iskola 5. és 7. évfolyamán tanulók számának további csökkenésével tovább erősödik a 6 és 8 évfolyamos gimnáziumok elszívó hatása ezen a területen.

Az általános iskolai felnőttoktatásban az elmúlt években 4–500 fő vett részt, döntő többségében valamelyik kerületi önkormányzat fenntartásában működő intézményben.

Az előrejelzések szerint 2013-ig az egyes kerületek között jelentős eltérések várhatóak az 1–8. évfolyamokon tanulók létszámában. A növekedés elsősorban a budai kerületekben következik be (I., II., XI., XII. kerület), feltételezhető hogy nemcsak az osztályok száma emelkedik, hanem az osztályok átlagos létszáma is, míg a pesti oldalon, főleg a belvárosban olyan mértékű ezen korosztály létszámának a csökkenése, hogy további intézmények összevonására kerülhet sor.

c) Gimnázium

A gimnáziumi feladatellátás a Fővárosi Önkormányzat alapfeladata, a kerületek ezt önként vállalt feladatként látják el. Budapesten a Fővárosi Önkormányzat és a kerületi önkormányzatok között létrejött együttműködési megállapodásban foglaltak szerint a gimnáziumok döntő többsége a kerületi önkormányzatok fenntartásában működik.

A társadalom megítélésében a középiskolai képzés legelfogadottabb formája a gimnázium, mint az általános műveltséget kiterjesztő és elmélyítő, a magasabb műveltség megszerzését megalapozó nevelő-oktató intézmény.

A beiskolázási adatok hosszú évek óta a fentieket igazolják, a gimnáziumok száma a fővárosban az elmúlt években nem változott jelentősen, a 2005/2006. tanévben 173, a 2007/2008. tanévben 171 intézményben folyt gimnáziumi képzés. A „tisztá” gimnáziumok száma nem változott, az ún. „és” gimnáziumok száma csökkent.

Gimnáziumok létesítésére, fenntartására törekszenek az egyházak, alapítványok és magáncégek is, az utóbbi években a különböző típusú feladat-ellátási helyek száma nem változott jelentősen.

Budapesten jelenleg 97 önkormányzati fenntartású gimnázium működik. Az egyházi iskolák száma 20, a többi iskola alapítványi vagy egyéb fenntartású. A fővárosi önkormányzat fenntartásában ebben a tanévben 34 intézményben folyik gimnáziumi oktatás, ebből 17 ún. „tisztá” gimnázium.

A gimnáziumok területi eloszlása a fővárosban nem egyenletes, a legtöbb gimnázium a II., a III. és a XI. kerületben van, a legkevesebb a külső kerületekben.

A nappali munkarendben a gimnáziumi oktatásban résztvevő tanulók száma enyhe emelkedést mutat, a 2005/2006-os tanévben számuk 51.228 fő, a 2007/2008. tanévben pedig 51.449 fő.

A hat és nyolc évfolyamos rendszerben indított osztályok száma az elmúlt három évben lényegesen nem csökkent, ami tovább növelte az általános iskolából elszívó hatást, ezáltal csökkentve az ott maradó tanulók esélyegyenlőségét. A hat évfolyamos gimnáziumi osztályokban tanulók száma az elmúlt években 12.000 fő körül mozog, kis mértékben csökken, a 8 évfolyamos gimnáziumi osztályokban tanulók száma ebben a tanévben eléri a 9.500 főt, de az elmúlt három évben a csökkenés mértéke nem haladta meg a 100 főt.

A gimnáziumi két tanítási nyelvű osztályokban tanulók száma az idei tanévben közel 3.500 fő, az elmúlt három évben számuk több mint 500 fővel emelkedett, az intézmények nagy többségben önkormányzati, ill. alapítványi fenntartásúak.

Nyelvi előkészítő osztályok 2004/2005. tanévi indításának lehetősége tovább növelte a beiskolázás gimnáziumi igényeit és lehetőségeit. A 2004/2005-ös tanévben a nyelvi előkészítő 9. évfolyamát elkezdők száma még csak 2.000 fő, a 2005/2006-os tanévben a tanulók összlétszáma már meghaladta az 5.000 főt, a 2007/2008. tanévben pedig megközelíti a 10.000 főt. A képzés népszerűsége töretlenül, folyamatosan növekszik, a tanulók kétharmada önkormányzati intézményekben tanul.

Érdemes a létszámok alakulása során figyelembe venni, hogy a gimnáziumi nyelvi előkészítő osztályok indításával, a képzés öt évre emelésével a következő tanévben az itt tanulók létszáma majd jelentősen kompenzálja a demográfiai létszámcsökkenésből adódó intézményi gondokat.

Fontos megállapítani, hogy a beiskolázás területén kiugróan magas egyenlőtlenségek tapasztalhatók.

Miután számos gimnázium a környezetéből nem képes beiskolázni és/vagy elegendő szabad kapacitással rendelkezik, Pest megye területéről merít. A bejáró tanulók száma magas, több mint 20%, ez az arány a III. kerületben több mint 30%, a XI. kerületben pedig közel 30%, ami a fővárosból való növekvő számú kiköltözések miatt várhatóan a jövőben sem fog csökkenni.

A demográfiai módosulás jelentős változásokat nem okozott a gimnáziumban, az egy osztályra jutó tanulók száma alig változott, de e közben a pedagógusok száma jelentősen nőtt. **A gimnáziumi főállású pedagógusok száma 2000 és 2007 között közel 17%-kal nőtt,** jelenleg mintegy 5.400 fő, így egy pedagógusra jelenleg 11 tanuló jut.

A gimnáziumi felnőttoktatásban részt vevők száma az elmúlt három évben 6–8 ezer fő között mozgott, a tanulók kétharmada valamelyik kerületi, ill. a fővárosi önkormányzat által fenntartott intézményben tanul.

Az elmúlt évtizedekben a gimnáziumok esetében a tényleges fejlesztések többféle típusát, változatát ismerhetjük fel. A tartalomra koncentrálnó stratégia eltérő formákban jelent meg, az eltérő feltételeket a fejlesztés során a helyi iskolai innovációk jelzik. Az „és” gimnáziumok (általános iskola „és” gimnázium, szakközépiskola „és” gimnázium) kompetencia alapú felmérései azt mutatják, hogy ebben az intézménytípusban tanulók eredményei nem jobbak a szakközépiskolákban tanuló társaikénál, ezért ennek az iskolatípusnak a fenntartása erősen megkérdőjelezhető, míg a „tiszta” gimnáziumok eredményei jóval meghaladják azokét.

Várhatóan a jövőben — alapvetően gazdasági megfontolások alapján — egyre több kerületi önkormányzat szeretné önként vállalt gimnáziumi feladatát átadni a fővárosi önkormányzatnak.

A 2006/2007-es tanév néhány statisztikai adata jelzés értékű. Ilyen adat, hogy a gimnáziumi tanulók több mint 60%-a lány. Az elmúlt években növekedett a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett tanulók száma, szintén nőtt az évismétlők aránya. Ezek újabb kihívások elé állítják az itt tanító pedagógusokat.

d) Szakközépiskola

A szakközépiskolai feladatellátás a Fővárosi Önkormányzat alapfeladata, a kerületek azt önként vállalt feladatként látják el. A szakközépiskolában az általános és szakmai műveltséget megalapozó, azt kiterjesztő, megerősítő és a további műveltség megszerzését elősegítő oktató-nevelő munka folyik. A szakközépiskolában folyó nevelés, a képességek fejlesztése, a közismereti oktatás és a szakmai képzés szerves egységet alkot. A szakközépiskola az évek alatt számos változáson ment át és „köztes” iskolatípus lett, mivel kettős hatásnak van kitéve. Egyrészt a volt szakmunkásképzők megszűnésével a szülők és a tanulók a szakiskola helyett a szakmacsoportos alapozó képzésben egyre nagyobb számban a szakközépiskolát választják, ezáltal ez az intézménytípus jelentősen felhígult, viszont a felsőoktatás szakképzésből elszívó hatása miatt a végzősök többsége a szakmaszerzés helyett a felsőoktatást választotta és választja ma is.

A demográfiai változások a szakközépiskolai nappali rendszerű oktatásban tanulók létszámában jelentős csökkenést mutattak az elmúlt években:

2004/2005-ben 57.795 fő

2005/2006-ban 54.499 fő

2006/2007-ben 54.479 fő

2007/2008-ban 54.177 fő

Az intézmények száma a fővárosban:

2005/2006-ban 185,

2006/2007-ben 186

2007/2008-ban 167

Az utolsó tanévben a jelentős csökkenés az elmúlt tanév utáni intézmény-átszervezések következménye a fővárosi önkormányzat által fenntartott intézmények esetében.

Az elmúlt évig bezárólag az önkormányzati fenntartású intézmények voltak többségben, az átszervezések következtében az egyéb fenntartású intézmények kerültek túlsúlyba, ebből az alapítványi fenntartásúak harmadát képezik az összes szakközépiskolának. Ugyanakkor a tanulói létszámok arányában megállapítható, hogy a fővárosi önkormányzat intézményeibe jár a tanulók több mint 70%-a, a fenntartói intézkedések következtében jelentősen javultak a csoport-feltöltöttségi mutatók is.

Az elmúlt években a fővárosban a szakközépiskolákban főállásban tanító pedagógusok száma jelentősen nem változott, 5.300 fő, ebben a tanévben azonban 4.700 főre csökkent. Az egy pedagógusra jutó tanulók száma 13 fő.

A szakközépiskolába vidékről naponta bejáró tanulók aránya több mint 35%, ez az arány az elmúlt három évben folyamatosan emelkedik.

A szakközépiskolai két tanítási nyelvű osztályokban tanulók száma az idei tanévben 3.650 fő, az elmúlt három évben számuk szinte semmit nem változott, az intézmények 70%-át a fővárosi önkormányzat tartja fenn, 30%-a pedig alapítványi fenntartású.

Nyelvi előkészítő osztályok 2004/2005. tanévi indításának lehetősége tovább erősíti a beiskolázás szakközépiskolai igényeit és lehetőségeit is. A 2004/2005-ös tanévben a 9. évfolyamot elkezdők száma még csak 2.000 fő volt, a 2006/2007-es tanévben a tanulók összlétszáma már megközelítette a 6.500 főt, a 2007/2008. tanévben pedig meghaladja a 9.000 főt (becsült adat), a képzés népszerűsége töretlenül, folyamatosan növekszik, az ilyen osztályokba járó tanulók több mint 80%-a a fővárosi önkormányzat intézményeiben tanul.

A gimnáziumokhoz hasonlóan érdemes a létszámok alakulása során figyelembe venni, hogy a szakközépiskolai nyelvi előkészítő osztályok indításával, a képzés öt évre emelésével a következő tanévben az itt tanulók létszáma majd jelentősen kompenzálja a demográfiai létszámcsökkenésből adódó intézményi gondokat.

A szakközépiskola felnőttoktatásában részt vevők száma az elmúlt három évben 13–14 ezer fő között mozgott, a tanulók 90%-a a fővárosi önkormányzat, ill. alapítvány által fenntartott intézményekben tanul.

A fővárosban a szakképzés iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli képzés keretében folyik. Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés megszervezéséhez nem kötődik önkormányzati kötelezettség. A szakképzés alapozó szakaszában meghatározó mértékű az önkormányzati intézmények szerepe. Az OKJ-s képzésben az önkormányzati szerepvállalás csökken, míg a nem önkormányzati nagy mértékben megnő.

A 2007/2008. tanévben közel 40 ezer tanuló vesz részt Budapesten szakmai alapképzésben. A legtöbben a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, a vendéglátás-idegenforgalom, a művészet, közművelődés, kommunikáció és a közgazdaság szakmacsoportokban tanulnak.

Az iskolarendszerű szakképzés fókuszában a szakközépiskola áll.

A képzések koordinálatlansága, szétaprózottsága korlátozza a képzési színvonalat, a fejlesztések lehetőségét. Ezért fontos lépés a Térségi Integrált Szakképző Központok (TISZK) létrehozása, mely a munkaerő-piac igényeire gyorsabban reagáló, fenntartható intézményrendszert biztosít.

Megállapítható, hogy a szakképzés a fenntartók szintjén is szétaprózódott a 2006/2007-es tanévben. A feladatellátásban résztvevő 200 intézményben nappali rendszerben tanul közel 30 ezer, intézményenként átlagosan 150 fő, ami mind a fenntartást, mind a fejlesztést nagyon nehezíti.

Ez az arány a Fővárosi Önkormányzat fenntartásában működő szakképzést folytató intézményekre (a fővárosi intézmények több mint 50%-a) is igaz volt.

A szakképző évfolyamokon, szakközépiskolában nappali munkarendben az elmúlt három évben 19–20 ezer tanuló tanult, számuk annak ellenére sem változott jelentősen, hogy folyamatosan erősödik a felsőoktatási intézmények elszívó hatása. A tanulók közel fele a fővárosi önkormányzat intézményeiben, közel 40%-a pedig alapítványi fenntartású intézményekben tanul. A legtöbben a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, a

vendéglátás-idegenforgalom és a művészet, közművelődés, kommunikáció szakmacsoportokban szeretnének szakképesítést szerezni (míg az érettségire felkészítő szakaszban a legtöbben a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, informatika és a közgazdaság szakmacsoportokban tanulnak). A szakképzési évfolyamra a bejáró tanulók aránya 35% körül van.

Felnőttoktatás keretében a szakképzésben részt vevők száma 8–10 ezer fő között volt az utóbbi években, többségében alapítványi intézményekbe járnak a tanulók. A bejárók aránya a felnőttoktatásban igen magas, 40–45%.

A demográfiai trendek alapján a tanulói létszámok további csökkenést mutatnak, az előrejelzés szerint a 14–17 évesek száma a 2006. évi létszám mintegy 80%-ára csökken 2013-ra.

Várható a nem önkormányzati fenntartású intézmények számának és a feladat-ellátásban betöltött szerepének növekedése. A fentiek következtében az önkormányzat feladat-ellátási szerepének újragondolása és kidolgozása szükséges. A nem önkormányzati iskolák a leginkább piacképes szakmák oktatásában már ma is versenytársai az önkormányzati intézményeknek.

e) Szakiskola

A szakiskola a 90-es évek végén teljesen átalakult, az addigi szakmunkásképzőket, amelyben kiemelten szakképzés folyt, felváltotta egy általános képzésre és szakképzésre épülő intézménytípus, a szakiskola. A képzés legtöbb esetben az addig szokásos három évről kettő plusz két évre növekedett. Ennek következtében az addig szakmunkásképzőbe jelentkezett tanulók közül sokan inkább a szakközépiskolát választották. A szakiskolai feladatellátás a fővárosi önkormányzat alapfeladata, a kerületek önként vállalt feladatként látják azt el.

A fővárosban a szakiskolai feladatot ellátó intézmények száma az elmúlt években csökkent, a 2005/2006. tanévben 81, 2006/2007. tanévben 79, a 2007/2008. tanévben pedig 76 intézményben folyt ilyen képzés. Ennek megfelelően a csoportok és a tanulói létszámok is csökkentek, a 2005/2006. tanévben a nappali munkarend szerint tanulók száma 14.416 fő, a 2007/2008. tanévben 13.478 fő tanult ebben a típusú intézményben.

A fenti feladatot ellátó intézmények több mint 70%-a a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzatok fenntartásában működik, az alapítványi fenntartású intézmények száma 15–20.

A szakiskolába vidékről naponta bejáró tanulók aránya több mint 35%, a számuk az elmúlt három évben a szakközépiskolához hasonlóan folyamatosan emelkedik.

A főállású pedagógusok száma az elmúlt években folyamatosan csökken, jelenleg 1.000 fő közelében van. Az egy pedagógusra jutó tanulók száma a 2007/2008-as tanévben 14 fő.

A szakképző évfolyamokon a nappali munkarendben az elmúlt három évben kb. 8 ezer fő a tanulók létszáma. A tanulók közel 60%-a a fővárosi önkormányzat intézményeiben, közel 30%-a pedig alapítványi fenntartású intézményben tanul. A legtöbben a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, a vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoportokban szeretnének szakképesítést szerezni. (A szakiskola általános képzési szakaszán a legtöbben a vegyes- és szolgáltatóipar szakmacsoportban tanulnak.) A szakképzési évfolyamra bejáró tanulók aránya 35% körül van.

Sok fiatal kilép az oktatási rendszerből a szakképzettség megszerzése nélkül. A jelenlegi 18–19 éves korosztálynak 20%-a szerez szakiskolai végzettséget.

A szakiskolai felnőttoktatásban részt vevők száma az elmúlt három évben ezer fő között mozgott, a tanulók 50%-a alapítványi, mintegy 20%-a egyházi intézményekben, kizárólag a szakképző_évfolyamokon tanul. A bejárók aránya a felnőttoktatásban viszonylag alacsony, 20%.

A következő években várhatóan a kerületi önkormányzatok igyekezni fognak önként vállalt feladatukat a fővárosi önkormányzatnak visszaadni.

A szakiskolai tanulók számának csökkenése a gazdaság minden területén éreztette és érezteti hatását. A megváltozott helyzet új igényeket teremtett a szakiskolában folyó képzés fejlesztése terén. A TISZK-ek kialakítása a szakiskolák népszerűségén, színvonalán, presztízsén is javíthat.

A közoktatási rendszer súlyos hiányossága, hogy nem biztosítja az alkalmazható és versenyképes tudás megszerzését, a sikeres munkaerő-piaci részvételhez szükséges készségek elsajátítását. A társadalmi igény elkerülhetetlenné tette az oktatási és képzési rendszerek revízióját.

Miután az iskolarendszerű szakképzés fókuszában a szakközépiskola áll, az érettségi lehetőségével folyamatosan gyengül a szakiskolai képzés. Már a 2000-es tanév idején is mérések, figyelmeztető elemzések mutatták, hogy a szakképzésben résztvevő tanulók száma folyamatosan csökken és az iskolarendszerű szakképzés sem tartalmi, sem szervezeti tekintetben nem alkalmazkodik az igényekhez.

Kompetenciaméréseken a szakiskolai tanulók nagyon gyenge eredményeket érnek el, ezért az intézményeknek és fenntartóiknak mielőbb ki kell dolgozni egy cselekvési programot a folyamat megállítására.

Az oktatás-képzés hatékonyságának, eredményességének megítélésében fontos mutató a lemorzsolódás, illetve az évismétlők aránya. Ennek számos oka van: gyenge az előképzettség, tanulási problémák, téves pályaválasztás, elidegenedés a szakmától, beilleszkedési zavarok, szociális és egészségi panaszok. A lemorzsolódás a szakiskolákban rendkívül magas, 20–25%. Fontos feladat a jövőben az itt dolgozó pedagógusok felkészítése e megváltozott körülményekre.

f) Speciális szakiskola

A speciális szakiskola feladata az integráltan nem oktatható, sajátos nevelési igényű tanulók általános és szakmai képzése. A képzés súlyos és halmozottan sérült tanulók számára készségfejlesztő és speciális szakiskolai formában történik. Ezen feladatellátás a fővárosi önkormányzat alapfeladata, a kerületek önként vállalt feladatként látják azt el.

A fővárosban a speciális szakiskolai feladatot ellátó intézmények száma az elmúlt években növekedett, a 2005/2006. tanévben 19, a 2007/2008. tanévben pedig 21 intézményben folyt ilyen képzés. Ennek megfelelően a csoportok és a tanulói létszámok is növekedtek, a 2005/2006. tanévben 1.556 fő, a 2007/2008. tanévben 1.883 fő tanult ebben a típusú intézményben.

Az intézmények csaknem teljes egészében a kerületi önkormányzatok (a vizsgált időszakban 8, ill. 9 intézmény) vagy a fővárosi önkormányzat (10 intézmény) fenntartásában működtek, az elmúlt években mindössze 1, ill. 2 intézményt tartott fenn valamilyen alapítvány.

A speciális szakiskolába vidékről naponta bejáró tanulók aránya 30%, az elmúlt három évben nem változott.

A főállású pedagógusok száma az elmúlt években folyamatosan növekszik, jelenleg 300 fő fölött van. Az egy pedagógusra jutó tanulók száma természetesen itt a legalacsonyabb az eddigi intézménytípusok közül, a 2007/2008-as tanévben 7 fő/pedagógus.

A szakképző évfolyamokon az elmúlt három évben 1.000–1.200 a tanulók létszáma. A legtöbben az építészet, az egyéb szolgáltatások, az informatika és a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció szakmacsoportokban szeretnék szakképesítést szerezni. A tanulók intézmény-fenntartónkénti megoszlása és a bejárók aránya hasonló a fentebb leírtakhoz.

Ezen típusú intézmények fenntartása magasabb terhet ró a fenntartókra, mindemellett speciális végzettségű pedagógusok és pedagógiai munkát segítő alkalmazottak szükségesek a tanulók neveléséhez oktatásához, fejlesztéséhez.

g) Kollégium

A kollégiumok speciális szerepet töltenek be a közoktatásban, hiszen megteremtik a lehetőséget azon tanulók számára is a tanulásra, akiknek a lakóhelyén nincs arra lehetősége, ill. a szülők nem tudják azt biztosítani. A kollégiumi hálózat fontos feladata a tanulók képességeinek és érdeklődésnek megfelelően tehetségének kibontakoztatása, iskolai tanulmányainak segítése és a lemaradók felzárkóztatása. A kollégiumi ellátás biztosítása a Fővárosi Önkormányzat kötelező feladata. Budapesten jelenleg 41 kollégium működik, ebből 27 fővárosi fenntartású.

h) Fővárosi beiskolázás a középiskola 9. évfolyamára:

Beiskolázás alakulása						
	TÉNYADATOK			TERVADATOK		
MEGNEVEZÉS	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Fővárosi általános iskolákban 8. osztályt befejező tanulók száma:*	13400	13200	12500	12000	11800	11500
Jelentkezett és várható nem fővárosi tanulók száma:	5500	5500	5500	5500	5500	5500
Tervezett jelentkezők száma összesen:	18900	18700	18000	17500	17300	17000
Ebből:						
Gimnáziumban tanul tovább:	37%	38%	38%	38%	38%	38%
Szakközépiskolában tanul tovább:	47%	48%	49%	49%	49%	49%
Szakiskolában tanul tovább:	14%	14%	13%	13%	13%	13%

*: kerületi önk. adatszolgáltatása

2. Kerületek

A fővárosi kerületi önkormányzatok szerepe a közoktatás fővárosi feladatrendszerében

A Közoktatási törvény VI. fejezete (A közoktatás szervezése és irányítása — A közoktatás közfeladatai, a helyi önkormányzatok feladat-ellátási kötelezettsége) pontosan rögzíti, hogy a kerületi önkormányzatoknak a közoktatás területén melyek a kötelező feladatai. A 86. § tételesen megnevezi azokat a konkrét közoktatási feladatokat, amelyeket a kerületi önkormányzatok kötelesek ellátni:

- óvodai nevelés,
- általános iskolai oktatás,
- a nemzeti és etnikai kisebbség által lakott településen a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai nevelése és általános iskolai nevelése, oktatása,
- az enyhe értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai oktatása,
- az integráltan nevelhető, sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók óvodai nevelése, alapfokú oktatása,
- alapfokú művészetoktatás,
- általános iskolai felnőttoktatás,
- nevelési tanácsadás, logopédiai szolgáltatás, gyógytestnevelés,
- pedagógiai-szakmai szolgáltatás ellátása az óvodai nevelés és az általános iskolai nevelés/oktatás vonatkozásában.

Megállapítható, hogy a kerületi önkormányzatok a jogszabályi kötelezettség alapján a felsorolt közoktatási feladatokat ellátják. Egyes kerületekben nem teljes körű a feladat-ellátás, néhány kerületben van csak pl. általános iskolai felnőttoktatás, igaz, a többiben nincs rá való igény. A kerületeknek egymás között, ilyen jellegű feladat ellátására nincs közoktatási megállapodásuk. Ugyanakkor gyakori, hogy az adott kerület illetékességi területén működő, nem önkormányzati intézményfenntartóval — jellemzően óvodai, általános iskolai és sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló ellátására — kötnek a kerületi önkormányzatok közoktatási, közszolgáltatási szerződést

A kötelező feladatokon túl, szinte minden kerületben előfordul önként vállalt közoktatási feladat-ellátás. Jellemző a gimnázium fenntartása, és jóval kisebb arányban a speciális szakiskola, ill. a művészeti szakképzés. Mára elmondhatjuk, hogy egy-két eset kivételével a szakképzésből „kivonultak” a kerületi önkormányzatok.

Adatgyűjtés, adatok elemzése

A kerületek közoktatási paramétereinek felméréséhez, azok kvantitatív elemzéséhez 2007 őszén kértünk adatokat a kerületi polgármesteri hivatalok ágazati szervezeti egységeitől. 2008 tavaszára már a kir_stat rendszerből is hozzáférhettünk adatokhoz. Utóbbiak lehetővé teszik az elmúlt három év elemzéseit, esetleges tendenciák megállapítását. A kerületek adatszolgáltatása egy „pillanatkép” a 2007. októberi állapotról. A hagyományos statisztikai adatokon túl olyan további információkat is kaphattunk, amelyek egy-egy érdekes helyzetre hívják fel a figyelmet. Megjegyzendő, hogy több esetben is előfordul eltérés a kerület által közölt és a kir_stat adat között. Ennek okai: eltérő kérdésfeltevés, eltérő „definíció” (a kerületi adatkérésben a feladat ellátása és annak vonzatai volt a rendező elv), esetenként pontatlan adatszolgáltatás.

a) Óvodai nevelés¹

A fővárosi kerületi önkormányzatok fenntartásában 2007-ben 391* feladat-ellátási helyen folyt óvodai nevelés. Az intézmények száma: 280*.

A kerületi önkormányzatok által fenntartott óvodák száma:

2005-ben	267**
2006-ban	274**
2007-ben	265**

Felületes közelítésben azt mondhatnánk, hogy az óvodahálózatban nem történt jelentősebb változás. Ugyanakkor kerületenként vizsgálva az adatokat azt tapasztaljuk, hogy egyes kerületekben drasztikusan csökkent az óvodák száma, más esetben jelentősen nőtt.

kerület	2005	2006	2007
XIII.*	16	16	1
XI.**	13	15	19
XIV.**	20	24	24
XII.**	9	11	12

Megjegyzés: A XIII. kerületben jelenleg 1 egyesített óvoda, 16 óvodaegységben látja el az óvodai nevelés feladatát, növekvő férőhellyel.

Az óvodai nevelésre vonatkozó, legfontosabb adatok* 2007-ben:

- a kerületi önkormányzatok fenntartásában összesen 280 óvoda működik, 391 feladat-ellátási helyen, 46.377 férőhelyen,
- az óvodai nevelésben részesülők összlétszáma: 43.993 fő 1.975 csoportban,
- a 23 kerületből 11-ben van nemzeti, etnikai kisebbségi nevelés, 97 csoportban, 1.205 gyermek részére,
- az összes óvodásból 41.861 fő (95,1%) budapesti lakos, ebből csak 2.521 fő (6%) kerületen kívüli,
- az összes óvodásból vidéki összesen 2.132 fő (4,8%), ebből 1.939 fő Pest megyei, 193 egyéb megyéből bejáró,
- az összes óvodásból 553 fő (1,2%) sajátos nevelési igényű, a fele enyhe értelmi fogyatékos és beszéd fogyatékos gyermek, közülük 381 fő integráltan, 172 fő szegregáltan nevelkedik,
- a nevelési tanácsadók szakvéleményével rendelkezik, terápiás gondozásba vett 657 gyermek (ez az adat pontatlan, 7 kerület nem adott információt),
- 15 fő állami gondozott.

Csoportszám és létszám alakulása az elmúlt 3 évben a kerületi önkormányzati óvodákban*

2005.	csop. száma	óvodások létszáma
kis cs.	373	7990
középső	332	7909
nagy cs.	403	9192
vegyes cs.	809	17954
Összesen	1917	43045

2006.	csop. száma	óvodások létszáma
kis cs.	369	7867
középső	311	7427
nagy cs.	401	9321
vegyes cs.	849	19103
Összesen	1930	43718

* a továbbiakban kerületektől közvetlenül kapott adatot jelzi

** a továbbiakban kir stat adatot jelez

2007.	csop. száma	óvodások létszáma
kis cs.	353	7640
középső	299	7008
nagy cs.	365	8527
vegyes cs.	810	18472
Összesen	1827	41647
Korrigált összesen	1915	43779

Megjegyzés: a XIII. ker. saját adataival korrigálva a kir_stat adatai
(a kir_stat hibás e téren a XIII. ker. esetében)

Megállapítások:

- a kerületi önkormányzatok által fenntartott óvodák kihasználtsága megfelelő — figyelembe véve a csoportok kialakításakor az egy-egy sajátos nevelési igényű gyermek „szorzószámát” — gyakorlatilag teljes kihasználtságúnak tekinthető, a csoportok átlagléttszáma 22,3 fő/csoport,
- a nemzeti, etnikai nevelést biztosító csoportok átlagléttszáma alacsonyabb, 12,4 fő/csoport,
- az óvodai nevelésben összességében elenyésző arányú a vidéki bejárók száma. Az óvodások állandó lakhelyét vizsgálva nagy szórást tapasztalunk; míg a VIII. kerületben 1%, addig a XXI. kerületben 12,3%, a XI. kerületben 8,6% a vidéki lakóhelyűek száma. Különös helyzetű az V. kerület, ahol a gyermekek 25%-a más kerületben lakik és 7%-uk vidékről bejáró. Az I., a III. és a XIII. kerületben is 7% körüli a vidéki lakhelyű gyermekek aránya. A nagy különbségek oka részben szociológiai: a kerületek lakóközösségének összetétele, részben a kerület frekvenciája, azaz a munkába járással a gyermek óvodába szállítása megoldható, további befolyásoló tényező a közlekedési kapcsolat milyensége a szomszédos településsel.
- az SNI-s és a nevelési tanácsadók által gondozásba vett gyermekek aránya akár megnyugtató is lehetne, ha nem tudnánk, hogy ebben a korosztályban csak a legsúlyosabb eseteket regisztrálják az illetékesek,
- az óvodahálózat elégségesnek bizonyul a gyermekek ellátására, bár egy esetleges 4 éves korra tervezett kötelező óvodáztatás esetén szükség lesz férőhely-bővítésre,
- a kerületek — költségcsökkentő célú — döntései inkább a kisebb átszervezések, pl.: csoport(ok) átmeneti szüneteltetése, intézmény-összevonás, tagintézményesítés (telephelyek kialakítása), ezekkel a döntésekkel elsősorban a humán erőforrás területén lehet a kiadásokat csökkenteni,
- feltűnően magas a vegyes csoportok aránya, amelynek pedagógiai előnyeiről megoszlik a szakma véleménye,
- feltűnő és elgondolkodtató a nagycsoportosok magas aránya a kis- és középső csoportosokéhoz képest. Oka lehet részben a kötelező óvodai nevelésben való részvétel ötéves kortól, részben az a tendencia, hogy a gyermekek jelentős része még egy évet az óvodában tölt. Ezt a szülők kérése is indukálhatja, és az óvoda egyéni érdekeit is szolgálja. A fenntartóknak viszont kifejezetten hátrányos.

b) Általános iskolai nevelés-oktatás

A fővárosi kerületi önkormányzatok fenntartásában 2007-ben 273* feladat-ellátási helyen folyt általános iskolai oktatás-nevelés. Az intézmények száma: 244*.

A kerületi önkormányzatok által fenntartott általános iskolák száma:

2005-ben	265**
2006-ban	262**
2007-ben	245**

2005-ről 2007-re hússzal csökkent. Felmerül a kérdés, hogy történtek-e a gyermeklétszám csökkenéssel koherens intézmény megszüntetések. A kir_stat adatait használva (mely az összes 1–8. évfolyamos tanuló adatait tartalmazza) az elmúlt 3 év tanulólétszámát és csoportszámát összehasonlíthatjuk.

**kir_stat adatok	2005	2006	2007	csökkenés 2005-2007 között
Bp. összes általános iskolája	362	364	342	5,5%
Bp. összes tanuló csoportja	5.789	5.679	5.307	8,3%
Bp. összes tanuló 1-8. évf.	116.681	113.160	108.016	7,4%
Ker. önk.-i fenntart. általános iskola	265	262	245	7,5%
Ker. önk.-i fenntart. össz. tan. csoportja	4.729	4.563	4.298	9,1%
Ker. önk.-i fenntart. tanuló 1-8. évf.	100.592	96.671	92.310	8,2%

A fővárosban ellátott általános iskolások létszámának csökkenését nem követte az iskolahálózat arányos mértékű csökkenése. Ennél jóval kiegyenlítettebb a kerületi önkormányzatok fenntartásában működtetett általános iskolai hálózatban ellátott tanulólétszám-csökkenés és az iskolák számának csökkenése. Az iskolamegszüntetéssel szemben a kerületi önkormányzatok — több ok összhatásaként — a csoportmegszüntetést, -csökkentést (indítható osztályok számának következetesebb meghatározását) preferálják. Ennek hatása ugyanis „belügyként” kezelhető, míg egy intézmény bezárása több érintett súlyos érdeksérelemével jár. Az átlagosnál nagyobb mértékű és nehezen érthető az összes és a kerületi önkormányzat által fenntartott általános iskolások létszámának csökkenése a XIII. kerületben (~11%), a XIX. kerületben (~15%) és a XVIII. kerületben (~20%)**.

A kerületek által szolgáltatott (2007. október) információk alapján vizsgáljuk az általános iskolai oktatás-nevelésre vonatkozó legfontosabb adatokat*:

- a kerületi önkormányzatok fenntartásában összesen 244 általános iskola működik, 273 feladat-ellátási helyen, 119.580 férőhelyen,
- az általános iskolai oktatásban-nevelésben részesülők összlétszáma: 93.620 fő 4.316 csoportban (a felnőttoktatásban résztvevőkkel együtt 93.955 fő),
- a 23 kerületből 16-ban van nemzeti, etnikai kisebbségi nevelés 336 csoportban 5.315 tanuló részére, mértéke kiemelkedően magas a VIII. kerületben: 154 csoportban 1.699 tanulóval,
- a kerületek több mint felében — 13 kerületben — van két tanítási nyelvű programot megvalósító oktatás-nevelés 163 tanulócsoporthoz 4.067 tanulóval,
- az összes általános iskolásból 86.148 fő (92%) budapesti lakos, ebből 11.872 fő (13,7%) kerületen kívüli,

- az összes általános iskolából vidéki összesen 7.472 fő (~8%), ebből 7.342 fő Pest megyei, 130 egyéb megyéből bejáró.

A tanulók lakóhely szerinti megoszlása a kerületi önkormányzatok által fenntartott általános iskolákban (2007. október)

kerület	tanuló létszám	saját kerületi	saját kerületi az összlétszám %-ában	vidéki	vidéki az összlétszám %-ában
I.	767	391	50,9%	51	6,6%
II.	5357	3333	62,2%	1061	19,8%
III.	6512	5517	84,7%	774	11,8%
IV.	6133	5103	83,2%	510	8,3%
V.	1666	549	32,9%	160	9,6%
VI.	1870	1007	53,8%	124	6,6%
***VII.	2054	1355	65,9%	169	8,2%
VIII.	3037	2894	95,3%	103	3,3%
IX.	2884	1680	58,2%	219	7,6%
X.	4667	3579	76,6%	168	3,6%
XI.	6208	4799	77,3%	604	9,7%
XII.	1933	1231	63,6%	217	11,2%
XIII.	4689	3807	81,2%	232	4,9%
XIV.	6941	4869	70,1%	373	5,3%
XV.	4326	3948	91,2%	134	3,0%
XVI.	4518	3730	82,5%	568	12,5%
XVII.	5615	5130	91,3%	403	7,1%
XVIII.	7080	6154	86,9%	523	7,3%
XIX.	3604	3029	84,0%	137	3,8%
XX.	3214	2938	91,4%	56	1,7%
XXI.	5495	4699	85,5%	715	13,0%
XXII.	3164	3132	98,9%	22	0,6%
XXIII.	1886	1402	74,3%	147	7,8%

***Erzsébetváros Önkormányzata 2008. augusztus 21-én érkezett levelében adatai pontosítását kérte: 2.054 fő általános iskolai tanulóból 1.524 fő kerületi lakos, a vidékről bejárók száma 47 fő.

- az összes általános iskolából 10.132 fő (10,8%) különleges gondozási igényű, 3.765 fő sajátos nevelési igényű — ez az összes tanuló 4%-a, közülük 1.196 fő integráltan (SNI-sek ~31,8%-a), 2.569 fő szegregáltan (SNI-sek ~68,2%-a) nevelkedik. Az SNI-s tanulók között legnagyobb arányban enyhe értelmi fogyatékosok (1.435 fő), beszéd fogyatékosok (954 fő) és súlyos pszichés fejlődési zavarral küzdők (833 fő) találhatók. Az I. kerület nem tart fenn gyógypedagógiai intézményt, a feladatellátást egyedi megállapodásokkal, nem önkormányzati fenntartású intézményekben látja el. A 3.765 fő SNI-s tanulóból 489 fő (~13%) nem budapesti lakos.
- a nevelési tanácsadók szakvéleményével rendelkezik, terápiás gondozásba vett 6.367 tanuló – az összes tanuló 6,8%-a. Sajnos ez az adat pontatlan, 4 kerület nem küldött információt,
- a kerületek által szolgáltatott adatok alapján csupán 126 fő állami gondozott, ami messze alatta marad a Budapesten nevelő otthonokban nevelkedők számának.

*A kerületi önkormányzatok általános iskoláiban első és nyolcadik osztályos tanulók létszáma** az elmúlt 3 évben*

	első osztályos tanulók száma	nyolcadik osztályos tanulók száma
2005	11.850	12.932
2006	11.803	12.347
2007	12.101	11.400

Megállapítások:

- a kerületi önkormányzatok által fenntartott általános iskolák kihasználtsága 78,2%-os, ami azt is jelenti, hogy átlagos (16 osztályos 400 fős) iskolával számolva mintegy 65 iskola többletet jelez a kerületekben! 60% alatti kihasználtságú az I., a VI. és a XIX. kerület iskolahálózata, a közel 7.500 fő Pest megyéből bejáró diák „önként vállalt feladatként” részben javítja a kihasználtságot, másrészt jelentős terhet jelent az önkormányzatoknak,
- az átlagos osztálylétszám 21,7 tanuló, ami ugyan eléri a közoktatási törvényben meghatározott 1–4. évfolyamra vonatkozó átlagléttszámot, de alatta marad az 5–8. évfolyamra vonatkozó 23 fő/osztály átlag értéknek,
- a nemzetiségi, etnikai kisebbségi oktatás-nevelésben az osztályok átlagléttszáma 15,8 tanuló/osztály, a VIII. kerületben ez az érték 11 tanuló/osztály,
- a két tanítási nyelvű programot kínáló általános iskolákra valós az igény, ezekben az osztályokban az átlagléttszám 25 tanuló/osztály,
- a kerületen kívüli tanulók aránya hatalmas eltérést mutat a kerületek között, az 1%-tól a ~67%-ig szór. Kimagasló az I., a II., az V., a IX. és a XII. kerületben a kerületen kívülről általános iskolába járók aránya.
- a vidékről bejáró tanulók arányában is nagy különbséget tapasztalunk a kerületek között: 3%-tól 20%-ig szór. 10% feletti ez az arány a II., a III., a XII., XVI. és a XXI. kerületben,
- az SNI-s tanulók aránya az összes tanulóhoz viszonyítva magasabb, mint az óvodákban, de a 4% nem ad reális képet, hiszen sok, nem önkormányzati fenntartású iskola ellát SNI-s tanulókat. Az SNI-s tanulók kb. egyharmada tanul integráltan, kétharmaduk szegregáltan. Ebből messzemenő következtetés nem vonható le, az SNI típusa határozza meg, hogy oktatható-e integráltan a tanuló. Felmerül a kérdés, hogy a 13% vidékről bejáró SNI-s tanuló fogadása a kerületekben együttérzésből, segítő szándékból, netán egy-egy intézmény „túlélési” szándéka miatt történik, vagy esetleg már alakulófélben van-e a külső kerületek és az agglomeráció között ezekben a közoktatási feladatokban valamely regionális jellegű együttműködés?!
- 2007-ben a kerületek által fenntartott általános iskolákban — hosszú idő óta először — több az első osztályos, mint a kimenő nyolcadikos. Az elkövetkező évek adatai igazolhatják, hogy tendenciaszerű, pozitív változás kezdődik-e az általános iskolákban.

c) Gimnáziumok

Annak ellenére, hogy a középfokú oktatás feladatellátásának biztosítása a Fővárosi Önkormányzat kötelező feladata, a kerületi önkormányzatok — a XXIII. kerület kivételével — mindegyike önként vállalt feladatként fenntart gimnáziumot. Ennek

egyik oka a rendszerváltozáskor kialakult helyzet (azaz az általánosan képző középfokú oktatás: a gimnáziumok a kerületeknél maradtak), s a kerületek túlnyomó többsége — bár egyre komolyabb finanszírozási gondokkal küzd — a mai napig ragaszkodik az általa fenntartott gimnáziumokhoz. A kerületek lokálpatriotizmusa, a gimnáziumok, mint szellemi központok egy-egy kerületben, a hagyományok mind-mind erősítik a gimnáziumokhoz való ragaszkodást. Ugyanakkor az egyre szorítóbb gazdasági helyzet, az egyre kevésbé fenntartható önként vállalt feladatok a kerületi önkormányzatokat a középfokú oktatás területén is vállalt feladataik újragondolására kényszerítik. Az állami és a fővárosi oktatáspolitikai megerősítette és preferálja a 8 évfolyamos általános iskola és a ráépülő 4 (5–6) évfolyamos középiskola szerkezetét. Ezzel a — mintegy két évtizede — kísérletként indult, majd a szülők nyomására elterjedő (és szinte általánossá váló) hat és nyolc évfolyamos gimnáziumok jövőbeli szükségessége, indokoltsága és léte napjainkra megkérdőjeleződött. Nem tagadható, hogy a kevert szerkezetű gimnáziumok egy része a tanulólétszám csökkenésének kivédésére és a „túlélésre” jött létre. Vitathatatlan előnyei mellett az esélyegyenlőtlenség egyik növelője. A kerületek fenntartásában működő gimnáziumok közel felében van hat és/vagy nyolc évfolyamos gimnáziumi képzés. 2007-ben a 26.982 gimnazista közül 10.418 tanuló járt hat vagy nyolc évfolyamos gimnáziumba!

Adatgyűjtésünk során külön-külön kértünk a kerületektől információt a nyolc, hat és négy évfolyamos gimnáziumokról, így ezek az adatok jelentősen eltérnek a kir_stat adataitól. Elemzésünkben elsősorban a kerületek adataira támaszkodunk, majd a gimnáziumok témakör végén egy összesítésben térünk vissza a kir_stat statisztikáihoz.

A férőhelyek meghatározásakor több kerület jelezte, hogy nem tudja szétválasztani a teljes gimnáziumi kapacitásában a különböző szerkezetű gimnáziumok férőhelyeit. Ezekben az adatokban és a velük kapcsolatos összefüggésekben előfordulhatnak pontatlanságok.

Nyolc évfolyamos gimnáziumi képzés

Budapesten kerületi önkormányzatok fenntartásában működő, 13 intézményben folyik jelenleg nyolc évfolyamos gimnáziumi képzés: az I., a III., a IV., a VI., a IX., a XI., a XIII., a XV., a XVII., a XXI. és a XXII. kerületekben. (Az I. és a XII. kerületben 2–2 intézményben is.) Becsült férőhely szám: 6.600, 2007-ben a tanulók létszáma 5.327, 193 tanulócsoportban, az átlagos osztálylétszám 27,6 fő/osztály. Nem jellemző a nyelvi előkészítő évfolyamok léte, a VI. és a IX. kerületben fordul elő mindösszesen 3 osztályban. A nyolc évfolyamos képzés tanterve nem is indokolja külön nyelvi előkészítő évfolyam beiktatását a nyolcévnyi oktatásba. A férőhely kihasználtság jónak mondható, 80,7%-os. A XI. és a XIII. kerületben — saját adataik alapján — a férőhely-kihasználtság jelentősen alacsonyabb az átlagnál: 45% és 65,5%. (Ez az adat utalhat arra, hogy felmenő/kimenő rendszerben az adott kerület csökkentette/megszüntette a képzést.)

5.327 tanulóból 916 nem budapesti, ez 17%-a a tanulók létszámának. Kiemelkedő a III. kerületben a vidékiek magas aránya: 44%.

Feltűnően alacsony a különleges gondoskodást igénylők aránya a nyolc évfolyamos gimnáziumi képzésben: 0,3%-uk SNI-s, és 0,4%-ukról adott a nevelési tanácsadó szakvéleményt. Ez az arány messze elmarad az adott korcsoportra jellemző, nem értelmi (vagy egyéb a tanulási képességeket ténylegesen korlátozó) fogyatékos körbe tartozó sajátos nevelési igényű tanulók arányától.

Hat évfolyamos gimnáziumi képzés

Budapesten a kerületi önkormányzatok fenntartásában működő 16 intézményben folyik jelenleg hat évfolyamos gimnáziumi képzés: az I., a II., a III., a IV., a IX., a XI., a XII., a XIII., a XIV., a XV., a XVI., a XIX., és a XXII. kerületekben. A becslött férőhelyszám: 5.982. 2007-ben 172 tanulócsoportban 5.091 fő a tanulók létszáma. A férőhelyek kihasználtsága jó, 85%-os. Azokban a kerületekben, ahol a kihasználtsági mutatók jóval alacsonyabbak (II., XI., XIX., XXII. kerület), csoportszám-csökkentés történt, ill. a férőhely tartalmazza a négy évfolyamos képzés férőhelyét is. Az átlagos tanulólétszám 29,6 fő/csoport, magasabb a nyolc és négy évfolyamos gimnáziumi átlagoknál.

A nem budapesti lakóhelyűek aránya is magas, 23,9%. Kiemelkedően sok a vidéki tanuló a XI. és a XIII. kerület hat évfolyamos gimnáziumaiban.

A különleges gondoskodást igénylő tanulók arány elenyésző, hasonló a nyolc évfolyamos gimnáziumi képzésben résztvevőkéhez.

Négy évfolyamos gimnáziumi képzés

Az I. és a XXIII. kerület kivételével minden kerületi önkormányzat tart fenn négy évfolyamos gimnáziumot. 52 kerületi önkormányzati fenntartású intézményben, 55 feladat-ellátási helyen, 16.425 fő tanuló (a felnőttoktatásban résztvevőkkel együtt) 535 csoportban végez gimnáziumi tanulmányokat. A felnőttoktatás nélküli tanulólétszám 2007-ben: 13.868 fő. A csoportok átlagléttszáma 30,7 fő/csoport (a felnőttoktatásban résztvevők torzítják az adatot, mert ott a csoportlétszám jelentősen magasabb, mint a nappali képzésben). Gimnáziumi felnőttoktatást szervez a kerületek fele (a IV., a VI., a VIII., a IX., a X., a XI., a XIV., a XV., a XVIII., a XIX., a XX., és a XXI. kerület), elsősorban esti és levelező, esetleg mindkét tagozaton. Szűkülő intézményhálózatban, csökkenő csoportszámok ellenére a XX. kerületben a 2007/2008-as tanévben indult gimnáziumi képzés.

- Az intézmények kihasználtságában nagymértékű szórást tapasztalunk, ám az adatok megbízhatatlanok abból a szempontból, hogy a felnőttoktatás férőhelyeit is tartalmazzák. Ennek ismeretében is nagyon alacsonynak tűnik a VI. kerület és a IX. kerület gimnáziumi kihasználtsága (38% és 56,2%).
- Két kerület (III., XII.) gimnáziumaiban mindösszesen 10,5 osztályban folyik nemzetiségi és etnikai kisebbségi nevelés-oktatás 205 fő részére. Itt az átlagléttszám alacsonyabb, 19,5 fő/csoport.
- 14 kerületben indítottak nyelvi előkészítő évfolyamot, 70 csoportban 2.231 diák tanul e program szerint. Átlagléttszám: 31,9 fő/csoport, ami meglehetősen magas. 30 és 35 fő között szór az átlagléttszám, ami fokozott keresettségre utal.
- Két tanítási nyelven oktató gimnáziumi programmal négy kerület (a II., a X., XIV. és a XVIII. kerületek) tart fenn gimnáziumot, 30,9 fő/csoport az átlagléttszám.
- A budapesti középiskolákra jellemző, s így a kerületek által fenntartott gimnáziumokra is, hogy aránylag magas a Budapesten kívülről bejáró tanulók száma. A 13.868 nappali tagozatos gimnáziumi tanuló közül 3.256 fő vidéki lakos, ez a gimnazisták 23,4%-a. Kiugróan magas a bejárók aránya a II. kerületben, 1.597 gimnáziumi tanulóból 578 fő vidéki, ez a tanulók 36,25%-a.
- A különleges gondoskodást igénylő tanulók aránya elenyésző. SNI-s 0,1%, nevelési tanácsadó szakvéleményével rendelkezik 0,38%.

Érdeemes összehasonlítani a főváros egésze és a kerületek által ellátott gimnáziumi oktatás legjellemzőbb mutatóit. Az összehasonlítást a kir_stat és a kerületek adatainak felhasználásával az alábbi táblázat szemlélteti. (Megjegyzés: a kir_stat adatok tartalmazzák valamennyi gimnáziumi adatait, beleértve a nyolc és a hat évfolyamos képzést is.)

**kir_stat adatok	2005	2006	2007	csökkenés 2005-2007 között
Bp. összes gimnáziuma	173	176	171	1,1%
Bp. összes gimn. tanuló csoportja	2.143	2.157	2.099	2,0%
Bp. összes gimn. tanuló 5-12(13). évf.	58.974	58.552	57.355	2,7%
Ker. önk.-i fenntart. gimnázium	70	66	63	10%
Ker. önk.-i össz. gimn. tan. csoportja	1.052	965	906	13,9%
Ker. önk.-i gimn. tanuló 5-12(13). évf.	31.573	28.619	26.982	14,5%

Megállapítások:

- A budapesti gimnáziumi képzés ~40%-a kerületek által fenntartott intézményben történik, az összes gimnazista közel fele tanul ezekben a gimnáziumokban. 2005-ben ez az arány 53,5% volt, 2007-ben 47%.
- A kerületi önkormányzatok által fenntartott gimnáziumok tanulóinak 61,1%-a tanul négy évfolyamos, 19,8%-a nyolc évfolyamos és 18,9%-a hat évfolyamos gimnáziumi képzésben*.
- Lévén a gimnáziumi oktatás a kerületek önként vállalt közoktatási feladata, érthető, hogy a kerületek a lehetőségekhez képest minél kihasználtabb intézményként kívánják üzemeltetni gimnáziumaikat. 2007-ben a kerületek által fenntartott gimnáziumok átlag tanuló létszáma 428,3 fő/intézmény, míg ez az átlag fővárosi szinten 335,4 fő/intézmény.
- Az adatok tanúsága szerint a kerületek által fenntartott intézmények számának csökkenése egy nagyságrenddel nagyobb, mint az egész fővárosban, ez azt jelzi, hogy a kerületek (ill. egy részük) kezdenek kivonulni a korábban önként vállalt feladatokból. A kerületi csökkenés elsősorban intézmény átadásból (más fenntartónak: Fővárosi Önkormányzatnak, alapítványnak) és felmenő-kimenő rendszerű megszüntetéséből adódik, az ún. „és gimnáziumok” gimnáziumi évfolyamainak megszüntetéséből, és a hat és nyolc évfolyamos képzés visszaszorításából.
- A vidékről bejárók aránya magas, a tanulók közel negyede nem budapesti lakos. Ennek az aránynak a csökkentése mellett szólnak finanszírozási, költségvetési érvek, ugyanakkor — feltételezve, hogy a vidéki tanulók száma jelentősen csökkenne —, az az intézményhálózat szűkítést, munkaerő felesleg kialakulását eredményezné. Társadalmunkban „a gimnázium” a kultúra, a gyermekek „felemelkedésének” szimbóluma; a helyi közösség ragaszkodása az intézményhez az átlagosnál nagyobb. A gimnázium megtartása mellett oktatáspolitikai és politikai érvek sorakoztathatók.
- Természetesen a gimnáziumi képzés fő funkciója a felsőfokú tanulmányokra történő felkészítés, az értelmiségi lét elérése felé tett első szakasz, ezért a tanulási képességek jó (megfelelő) szintjével kell rendelkezzenek az itt tanuló diákok. Ezzel együtt minimális mértékű a különleges gondoskodást igénylő, valamint a hátrányos helyzetű tanulók aránya. A testi-érzékszervi, a beszéd

fogyatékos tanulók, mozgássérültek, egyes tanulási képességek diszfunkciójával rendelkező tanulók arányának növelése - integrált oktatás keretében – indokolt lehet.

- Feltűnő, hogy 9 kerületben nincs nyelvi előkészítő évfolyam. Vélhetően a helyi tantervben az idegen nyelv tanításának kitüntetett szerepe indokolja, hogy miért nem tartották/tartják szükségesnek egyes kerületek nyelvi előkészítő évfolyam indítását. Finanszírozási-költségvetési okokkal is magyarázható, s mindaddig, amíg egy gimnázium a képzési idő alatt a tanulók 70–80%-ának nyelvvizsga-szintű idegen nyelvtudást ad, érthető, hogy az önkormányzatok nem vállalják a költségnövelő nyelvi előkészítő évfolyamok indítását.

d) Szakképzés

A kerületi önkormányzatok további önként vállalt feladatellátása a szakképzésben való részvétel. Az elmúlt években folyamatosan és fokozatosan csökkent a kerületek szerepvállalása e téren, ~34%-kal csökkent a kerületi önkormányzatok által fenntartott szakképző intézményekben a tanulók száma. A kerületek adatszolgáltatása és a kir_stat adatai oly mértékben eltérnek, hogy összevetésük nem lehetséges.

A kerületek által szolgáltatott adatok alapján 2007-ben öt kerületben (VII., XI., XV., XVI. és a XX. kerületben) folyik szakiskolai képzés, 1.486 férőhelyen 684 tanuló részére. Szintén öt kerületben (VII., XI., XIV., XV. és a XXI. kerületben) tart fenn az önkormányzat szakközépiskolát, 1.658 férőhelyen 1.077 fő tanul.

Feltűnő, hogy a szakképzésben a legnagyobb a vidéki tanulók aránya, ~34%. A XI. kerületben ez az arány 60% feletti!

A kerületek által fenntartott szakképző intézményekben 44% a sajátos nevelési igényű tanulók aránya, a többségük (81,7%) szegregált oktatás-nevelésben részesül.

e) Gyógypedagógiai ellátás

A közoktatás különböző területei közül a gyógypedagógiai ellátásban találjuk a legkevésbé egységes rendszert. Ez az ellátó rendszer a leginkább költségigényes, a legkevésbé tehető költséghatékony a feladatellátás. A korszerű gyógypedagógia paradigmaváltása, a szakmán belüli viták, a túlzásoktól sem mentes „kinyilatkoztatások” nem kedveznek az ellátórendszer stabil, kiszámítható fenntartásának. A társadalom egésze – köztük sajnos a közoktatás valamennyi szereplője - nincs felkészülve, felkészítve az integrált nevelés-oktatás formáira.

A kerületi önkormányzatok kötelező feladata az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek alapfokú iskoláztatása, valamint mindazon sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók ellátásának biztosítása, akik a többiekkel együtt nevelhetők-oktathatók. Az utóbbi időben felerősödő és egyre nagyobb teret nyerő integrációs szemlélet sok bizonytalanságot keltett, s kevés intézményben állnak rendelkezésre az integrált nevelés-oktatáshoz ténylegesen szükséges személyi, tárgyi feltételek. A kifejezetten gyógypedagógiai intézmények (az enyhe értelmi fogyatékosok iskolái, közismert régi nevükön: „kiszegítő iskolák”) tanulólétszáma drasztikusan csökkent, fenntarthatóságuk egyre nagyobb erőfeszítést igényel az önkormányzatoktól. A szegregáció teljes felszámolása — természetesen — lehetetlen, nem is célja a fenntartóknak (szakmailag sem lehetséges), ám mégis különböző technikákkal próbálják a kerületek (is) megőrizni a feladat és/vagy az intézmények a fenntarthatóságát. A jogszabályi háttér is meglehetősen rugalmas, ezért találkozhatunk gyógypedagógiai intézmény

fenntartásával, egységes gyógypedagógiai módszertani központ kialakításával, az érintett gyermekek/tanulók ellátására vonatkozó közoktatási megállapodással. A költségek csökkentésének egyik lehetséges módja az intézmények összevonása, többcélú intézmény kialakítása.

A gyógypedagógiai ellátásra vonatkozó, a kerületek által szolgáltatott legfontosabb adatok*:

- 23 kerületből négy nem tart fenn gyógypedagógiai intézményt, szegregált gyógypedagógiai csoportokat, osztályokat sem találunk az I., a VII., a XX., és a XXIII. kerületekben (ellátási kötelezettségüket közoktatási megállapodás alapján biztosítják).
- A kerületek fenntartásában mindösszesen 68 intézmény – 210 feladat-ellátási helyen, ami az integráció mértékét is jelzi – lát el gyógypedagógiai közoktatási feladatot, elsősorban az alapfokú képzésben.
- A kerületi önkormányzatok fenntartásában lévő közoktatási intézményekben mindösszesen 4.838 SNI-s gyermeket/tanulót nevelnek, oktatnak, közülük 3.514 főt szegregáltan, 1.324 főt integráltan, ez az ellátottak 27,4%-a. Jellemzően az óvodások között jelentősen magasabb az integrált nevelésben részesülők aránya: 68,9%, ez az általános iskolai oktatásra megfordul, a tanulók 31,8%-a részesül integrált nevelésben-oktatásban. A speciális szakiskolában, és szakképzésben a tanulók 100%-át szegregált csoportokban oktatják.
- Az SNI típusának aránya erőteljesen eltér óvodában és általános iskolában, óvodában 38,1%-a a gyermekeknek beszéd fogyatékos, 22,8%-a enyhe értelmi fogyatékos, 12,3%-a rendelkezik súlyos pszichés fejlődési zavarral. Az általános iskolás korosztályban a tanulók 40,8%-a enyhe értelmi fogyatékos, 27,1%-a beszéd fogyatékos és 23,7%-a rendelkezik súlyos pszichés fejlődési zavarral.
- 11 kerületben – önként vállalt feladatként – alakítottak ki SNI-s gyermekek részére szegregált óvodai csoportot.
- Feltűnő, hogy a kerületi önkormányzatok ellátó rendszerében 7,6% középsúlyos értelmi fogyatékos gyermeket/tanulót találunk a 2007. évi adatszolgáltatás szerint.
- Több kerület (V., X., XI., XII., XV**, XVI., XVII., XVIII., XXII.) önként vállalt feladatként működtet speciális szakiskolai képzést, bízva abban, hogy így jobban segítik a sérült fiatalok esélyét az önálló életvitelre való készség elsajátításában.

A kir_stat adat bázisából érdemes kiemelni és megvizsgálni az elmúlt három év SNI-s gyermekei-tanulói közül a szegregált csoportokban ellátottak számát.

SNI-s gyermekek, tanulók**	2005		2006		2007	
		ebből vidéki		ebből vidéki		Ebből vidéki
Ker. önk.-ok fenntartásában szegregált csop.-ban nevelt óvodások száma (fő)	239	40	219	38	197	28
Ker. önk.-ok fenntartásában szegregált csop.-ban oktatott ált. isk. száma (fő)	2.512	341	2.435	356	2.240	347
Összes budapesti szegregált óvodai csoportban nevelt gyermek száma (fő)	557	155	575	159	495	90
Összes budapesti szegregált iskolai csoportban oktatott tanuló száma (fő)	4.032	552	3.977	512	3.697	498

A táblázat adataiból egyértelműen látszik, hogy a szegregált csoportokban, osztályokban nevelt-oktatott gyermekek és tanulók száma csökken, és hasonló mértékben csökken a vidéki ellátottak száma is.

f) Alapfokú művészetoktatás

A VII. kerület kivételével*** valamennyi kerület tart fenn alapfokú művészetoktatást biztosító intézményt. A növendékek száma 2007-ben 20.954 fő*.

A növendékek megoszlása az egyes művészeti ágakban:

***Erzsébetváros Önkormányzata 2008. augusztus 21-én érkezett levelében pontosítást kért: Önkormányzatuk fenntartja a Molnár Antal Zeneiskolát, 2007/2008-as tanévben 492 fő növendékkel.

Művészeti ágak	Mely kerületekben?	Növendékek száma
Zeneművészeti ág	Mind, kivéve VII. ker.***	17.951
Képző- és iparművészeti ág	III., IX., XIV., XV., XVI., XVII., XX., XXI., XXII.,	1.434
Táncművészeti ág	III., IX., XIV., XV., XVI., XVII., XIX., XXI., XXII.,	1.106
Színházművészeti és bábművészeti ág	IX., XIV., XV., XVI., XVII., XIX., XXI., XXII.,	463
Összesen		20.954

Alapfokú művészetoktatásban — figyelembe véve az érintett korosztályt — a fiatalok kb. 1/5-e vesz részt. Az alapfokú művészetoktatás iránt nagy az érdeklődés, a szülők jelentős része szorgalmazza, hogy gyermeke az iskolán kívül kulturális, művészeti tudást, a művészetek egyes területein jártasságot szerezzen.

g) Pedagógiai-szakmai szolgáltatás és szakszolgálat

Valamennyi kerület biztosítja a gyermekek, tanulók, szülők és pedagógusok hozzáférését a pedagógiai szakszolgálatához, szakmai szolgáltatáshoz. Ennek módja elsősorban intézményfenntartás, EGYMI, többcélú intézmény kialakítása, és kisebb mértékben szolgáltatás megvásárlása. Az önkormányzatok számára az intézményfenntartás, az oktató-nevelő munkát segítő szakemberek alkalmazása költséges, ezért kisebb-nagyobb átszervezések, költségcsökkentő intézkedések jellemzik a közelmúltat. Ugyanakkor minden kerület tapasztalja a szakszolgálatban, szakmai szolgáltatásban dolgozó szakemberek ismereteinek szükségességét, eredményét. Sajnos, gazdasági kényszer miatt — valamint mert ezek a területek kevésbé közvetlenül érintik az iskolahasználókat — könnyebben nyúlnak az önkormányzatok ezekhez a szervezetekhez. Csak remélni lehet, hogy a kisebb-nagyobb átszervezések, költségkímélő megoldások során nem sérül a feladat ellátása, nem történnek helyrehozhatatlan károk az ellátó rendszerben.

B. Fejlesztések, javaslatok

Általános szempontok:

A budapesti közoktatás működtetése a fővárosi és kerületi önkormányzatok kötelező feladata. A Fővárosi Önkormányzatnak fontos szerepe van a fővárosi szintű koordinációs feladatok ellátásában, a kerületekkel való együttműködésben, s mindkét önkormányzat-típusnak saját kötelező feladatainak maradéktalan ellátásában.

A feladatok meghatározásánál kiindulási alapul szolgál és a fejlődés fő irányát szolgálja a Társadalmi Megújulási Program (TAMOP) fő irányelvei:

- az oktatás minőségének, eredményességének és hatékonyságának növelése,
- a korszerű közoktatás esélyegyenlőségének megteremtése,
- a szakképzés és felnőtt képzés átalakítása,
- az egész életen át tartó tanulás.

Az Új Magyarország Fejlesztési Program új fejlesztési stratégiát képvisel a komplexitás tekintetében: részben strukturális változásokban, részben a tartalom tekintetében is fókuszál a fejlesztésre. Itt különösen a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról és alkalmazásáról szóló kormányrendelet módosításáról van szó, ahol a rendelet a kompetencia alapú tartalmi modellt írja elő.

A fejlesztéspolitika hatékony beválásának kulcskérdése az elfogadottság biztosítása, ezért szorgalmazza a főváros e témában a legnagyobb nyilvánosságot, és a fejlesztés terepén dolgozók - elsősorban a pedagógusok, szülők - azonosulását a fejlesztési célokkal.

A fejlesztési célok - a jogszabályi követelmények mellett - a minőségirányítás értelmezése és az oktatási program továbbfejlesztésének szükségessége alapján fogalmazhatók meg. Az Európai Unió ajánlásának szellemiségével összhangban szükséges meghatározni a minőségirányítási program elemeit, a belső és külső értékelés szükségességét, az országos mérési adatokra támaszkodó önértékelés fontosságát, az intézményi önértékelés területeit.

Hangsúlyozandó a közoktatási törvény 99. §-ában megfogalmazott alapkészség-mérés rendszere, mely a 4., 6., 8. és 10. évfolyamon tanuló diákok körére terjed ki. A mérési eredmények ismeretében válnak/válhatnak szükségessé fenntartói intézkedések.

Ezek a mérési eredmények segítenek meghatározni az egyes fejlesztési célok szintjeit és területeit.

Ugyancsak erre az időszakra esik a nyelvtanulás további megerősítése azáltal, hogy 2010-től biztosítani kell minden jelentkező számára a nyelvi előkészítő évfolyamon való részvétel lehetőségét.

A demográfiai adatok azt mutatják, hogy a gyermekek és fiatalok száma fokozatosan csökkent az elmúlt évtizedekben, miközben az oktatási rendszer kapacitása bővült. Ennek eredményeként a különböző iskolatípusokban különböző mértékben, de mindenütt csökkent az 1 pedagógusra jutó tanulók száma. Ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy az oktatás hatékonysága romlott. Valójában csak akkor nevezhetjük hatékonnak, ha az adott kibocsátást (tanulási teljesítmény) a lehető legkevesebb ráfordítással érik el. Az oktatás eredményességének fejlesztése, az eredményességi trendek vizsgálata, a kilengések értelmezése, a nemzetközi összehasonlítás szakmai elvárássá és feladattá lépett elő.

Az eredményesség, vagy az eredménytelenség megállapítása nagyon fontos, de ezt a fejlesztés lehetőségeinek a felmutatása kell, hogy kíséresse, vagyis **az eredményesség megállapítása a minőségfejlesztés előfeltétele.**

Az iskola eredményességét az alulról fölfelé való építkezés biztosítja. Amikor az eredményességet egy olyan átlaghoz viszonyítjuk, mely tartalmazza valamely tanulási teljesítés értékeit, akkor a hozzáadott értéket mutatjuk ki. Minden intézménytől elvárható, hogy jelentős mértékben hozzáadott értéket generáljon. Ide soroljuk a korszerű didaktikai rendszer alkalmazását, az önfejlesztő iskolát, az informatikát és az iskola-család-környezet együttműködését. Ebben a vonatkozásban legfontosabb a pedagógusok és a vezetők szakmai hozzáértése. Ezért kiemelt fejlesztési feladat a pedagógusok munkájának folyamatos értékelése, a hathatós továbbképzésük megszervezése.

Arra kell törekedni, hogy minden óvoda, iskola, kollégium a legtöbb pedagógiai, szakmai és nevelési értéket teremtsen.

Kiemelt fejlesztési célok a közoktatás egészére

- A szűkülő költségvetési támogatások ellenére minden önkormányzatnak **maradéktalanul el kell látnia kötelező közoktatási feladatait**, és törekednie kell vállalt feladatainak olyan mértékű ellátására, mely nem veszélyezteti a kötelező feladatellátást.
- A család szerepét és feladatát, gyermeknevelő funkcióját nem veheti át és nem vállalhatja fel egyetlen intézménytípus sem. Ugyanakkor a **családokkal, szülőkkel való kapcsolattartás**, az érdemi kommunikálás – *szülők, pedagógusok és gyermekek/tanulók között* –, véleménykérés, ill. döntési helyzet adása - mindazon helyzetben, amelyben szükséges és indokolt - joggal várható el valamennyi intézménytől.
- *A gyermekek/tanulók érdekében feltétlenül szükséges, hogy a közoktatás valamennyi szereplője – intézmények és egyének – kellő figyelmet fordítsanak egymás munkájára és valódi partneri kapcsolatra törekedjenek. Különösen jelentős a kapcsolattartás azon fiatalok esetében, akik nem családban nevelkednek vagy töltik minden napjaikat. Ennek érdekében szorosabb együttműködést kell biztosítaniuk az oktatási intézményeknek a kollégiumokkal, diákotthonokkal, gyermekotthonokkal.*
- A hatályos jogszabályokkal összhangban a közoktatás minden szintjén fel kell vállalni az **esélyegyenlőség csökkentését**, a **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek/tanulók segítségét**, képességeik – szükség szerint – akár egyedi fejlesztését.
- A közoktatás valamennyi szintjén fejleszteni kell az integrációs pedagógiai, a minél sokszínűbb módszertani kultúrát. Az **integráció** csak ott lehet sikeres, ahol a feltételeket az adott intézmény biztosítani tudja. A **szegregáció visszaszorítása**, az integrálás személyi és tárgyi feltételeinek ésszerű biztosítása az intézményfenntartók feladata, mely döntésükön múlik.
- A közoktatás minden szintjén törekedni kell a lehető **leghatékonyabb** és a lehető **legeredményesebb** oktató-nevelő munka biztosítására. A folyamat objektív értékeléséhez elengedhetetlenek az intézményeken belüli mérések, a minőségirányítás és –biztosítás tényleges, ésszerű alkalmazása. A gyakorlati teendőket a fenntartó

irányításával és elvárásainak megfelelően az adott intézmény közössége kell, hogy meghatározza.

- Minőségi oktató-nevelő munka elképzelhetetlen elhivatott, jól képzett pedagógusok nélkül. Ezért az intézmények vezetőinek a felelőssége, hogy munkatársaikat a pedagógiai tevékenységben ténylegesen hasznosítható **továbbképzésekre** irányítsák.
- Törekedni kell a pedagógusoknak oktató munkájukban az IKT eszközök kiemelt alkalmazására.
- A társadalom minden gyermeki, fiatalkori életszakaszra – kimondva és kimondatlanul – megfogalmaz általános elvárásokat. A gyermekek, tanulók életkorának megfelelő **szocializáltság kialakítása, a társas együttélés, az egymás kölcsönös tiszteletben tartása, a tolerancia** érzésének és gyakorlásának kialakítása minden intézmény és pedagógus alapkötelessége. *Ennek érdekében valamennyi intézmény típus kiemelt figyelmet kell fordítson a tartalmass szabadidő tevékenységek biztosítására*
- Az oktatás-nevelés folyamatában az életkornak megfelelő **kompetenciák kialakítása és fejlesztése** elsődleges pedagógiai feladat kell legyen. Az erre vonatkozó konkrét, egyes intézmények cselekvési tervét a fenntartó irányításával és elvárásainak megfelelően az adott intézmény közössége kell, hogy meghatározza.
- A felnövekvő generáció **informatikai, anyanyelvi és idegen nyelv tudás** nélkül nem lesz piacképes munkavállaló, ezért az informatika alkalmazói szintű ismereteit, az anyanyelv értő és pontos használatát, és a kommunikáció alapú idegen nyelv tudást minden, annak elsajátítására képes fiatalnak biztosítani kell.
- A gyermekek/tanulók **feladattudatának kialakítása** és fejlesztése, a munkára nevelés – természetesen az életkornak megfelelő szinten – nagyon fontos nevelési eszköz és cél. Nem csak a gyermek egyéni, társadalmunk egészségének érdekét is szolgálja a körültekintő **pályairányítás**.
- A jelenlegi nevelési-oktatási **struktúra stabilizálása (3+8+4)**, szakaszainak megtartása társadalmunk közös érdeke. Az ettől eltérő szerkezetű intézmények számának növekedése nem indokolt. A közoktatásban a kivétel nélkül, minden gyermeknek/tanulónak egyformán esélyt biztosító képzéstípusok megerősítése szükséges a jövőben.
- A közoktatás minden területén javasolt a **profiltisztítás**, a többfunkciós intézmények (pl. általános iskola és gimnázium, gimnázium és szakközépiskola stb.) különböző közoktatási feladatainak szétválasztása. A legtöbb „és” típusú intézmény nem pedagógiai, elvi alapon, hanem a csökkenő gyermeklétszám miatti veszélyeztetett helyzet kivédésére jött létre, s az egyre szűkülő pénzügyi lehetőségeket, szakmai színvonalat, eredményességet felmérve kell döntenie arról, indokolt-e megőrizni és fenntartani ezeket az „ösvér-intézményeket”.
- Nem hangsúlyozható elégszer a **pályázatok szerepe**, a sikeres pályázati technikák elsajátításának fontossága. Minden intézményfenntartó és intézmény kiemelt feladata kell legyen a pályázati lehetőségek figyelése, az ésszerű és jól előkészített, pontos pályázatok készítése.
- A felnőttoktatás szerepének további erősítése szükséges.

Fejlesztési javaslatok az egyes intézménytípusokra

a) Óvodai nevelés

- Minden óvodai nevelőközösségnek törekednie kell arra, hogy a komplex képességfejlesztő programokat minél hatékonyabban tudja alkalmazni,
- Különösen a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek szocializációját, viselkedéskultúráját fejlesztenie kell az óvodának. Azokban a csoportokban, ahol ezeknek a gyermekeknek nagyobb az aránya, törekedni kell a szabályozottabb napirend, a feladattudat kialakítására.
- Az óvodák összevonása, ezzel költségcsökkenés elérése nem eredményezheti a nevelő munka színvonalának romlását. A vezető személyes jelenlétének fontossága; irányító, szervező, ellenőrző szerepe és feladatai nem sérülhetnek a tagóvodává/tagóvodákká alakítás során.
- Indokolt lehet az óvodai férőhelyek növelése (2010-től az óvodai igények teljes kielégítése), valamint amennyiben a jogszabályi változások az óvodáztatást 4 éves kortól teszik kötelezővé.
- Célszerű lehet a peremkerületi önkormányzatoknak kistérségi együttműködéshez hasonló, közös feladat-ellátási megállapodásokat kötni a szomszédos Pest-megyei településekkel.

b) Általános iskola

- Az egyes iskolák és/vagy iskolatípusok közötti átmenet segítésében a pedagógusoknak nagyobb szerepet kell vállalniuk.
- Törekednie kell az általános iskoláknak arra, hogy a tanulók felesleges túlterhelése csökkenjen.
- Meg kell őrizni az általános iskola „alsó tagozatán” a hagyományosan elvárt funkciót: minden gyermek – aki képes rá – tanuljon meg írni, olvasni és számolni! Az írás-, olvasás- és számolási készséget olyan szintre kell fejleszteni a tanulóknak, hogy az valódi, alkalmazható képesség és tudás legyen, a „felső tagozat” arra építhessen. A felsőbb – különösen a 7. és a 8. – évfolyamokon is fontos és célszerű alkalmazni a differenciált fejlesztést, a lassabban haladó tanulók megsegítését, a tehetségesekkel való kiemelt foglalkozást.
- Az általános iskola – figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait – fel kell vállalja, hogy a tanulókat megismerteti a speciális, ám a mindennapi életben előforduló szakszavak, nyomtatványok tartalmával-értelmével (pl. postai, banki, igazgatási stb. területeken).
- A budapesti általános iskola-hálózat elegendő kapacitású - sőt kihasználatlan férőhelyeket is tartalmaz - a fővárosi tanulók ellátására. Új általános iskola alapítása nem indokolt. Egyes kerületekben kellő körültekintéssel, a jogszabályi követelmények betartásával az iskola-hálózat szűkítése indokolt lehet.
- A fenntartó önkormányzatoknak – lévén ez a kötelező feladatuk – joguk van preferálni a helyben lakó gyermekek felvételét az általuk fenntartott általános iskolákba. Az agglomerációból és más kerületből bejáró/”átjáró” gyermekek általános iskolai ellátásának korlátozása az iskola-hálózat további szűkítését eredményezheti. (A

szabad iskolaválasztás joga az iskolahasználókat illeti, a tanuló felvételéről, iskolai ellátásáról való döntés joga az iskolát, áttételesen a fenntartót illeti.)

- A jelentkezők számának figyelembe vételével a 2010/2011-es tanévtől - a közoktatási törvény 28. § (7) bekezdése értelmében – a középiskolákban meg kell szervezni a nyelvi előkészítő évfolyamot. Az idegen nyelv elsajátítása tehát minden tanuló számára elérhetővé válik, ezért a két tanítási nyelvű oktatás további bővítése az alapfokú iskola-hálózatban nem indokolt.

c) Gimnázium

- A közoktatásban a kivétel nélkül minden tanulónak egyformán esélyt biztosító képzési formák preferáltak (ennek egyik példája lehet az általánossá váló nyelvi előkészítő évfolyam). Javasolt továbbá az ép értelmi képességű SNI-s és hátrányos helyzetű fiatalok arányának növelése.
- Továbbra sem támogatható újabb hat és nyolc évfolyamos gimnázium kialakítása.
- A fővárosi gimnázium-hálózat bővítése és elégséges kapacitású a budapesti diákok ellátására. A vidéki tanulók magas aránya rákényszeríti az intézményfenntartókat, hogy állást foglaljanak arról, változatlan finanszírozási pozícióban (bejáró normatíva elégtelensége miatt) kívánják-e az agglomeráció fiataljait is fogadni intézményeikben. A megoldás érdekében az önkormányzatok közötti együttműködés bármely formája támogatható.
- A kerületi önkormányzatok önként vállalt feladata gimnázium(ok) fenntartása. A hatályos jogszabályok pontosan rögzítik az eljárásrendet abban az esetben, ha a kerület nem tudja, nem akarja a továbbiakban fenntartani gimnáziumát. A közoktatási törvény a Fővárosi Önkormányzat kötelező feladataként rögzíti a gimnáziumi oktatás ellátását. Amennyiben egy kerület át kívánja adni gimnáziumát, az nem jelenti automatikusan az intézmény átvételét. A Főváros elegendő kapacitással rendelkezik ahhoz, hogy jelenlegi intézményhálózatában ellássa a gimnáziumi oktatást, ezért a jövőben intézmény átvétele nem indokolt. Ettől eltérő álláspontot rendkívüli indokok alapján a Főváros Közgyűlése fogalmazhat meg.
- A közoktatási törvénynek megfelelően (28. § (7) és 133. § (6) bekezdések) fel kell készülni az intézményfenntartóknak arra, hogy valamennyi nyelvi előkészítő évfolyamra jelentkezőt fogadni tudjanak. Az előkészítő szervezése során érdemes megfontolni az önkormányzatok közötti és az egyazon önkormányzathoz tartozó intézményi együttműködés lehetőségeit.
- Kapjon nagyobb hangsúlyt az oktatásban tanulók piacképes szakképzésre történő felkészítése.

d) Szakközépiskola

- Kiemelt figyelmet kell fordítani a szakközépiskolának a munkaerő-piaci érvényesülés szempontjából felértékelődő kompetenciák fejlesztésére, a modulszerű új OKJ bevezetése feltételeinek a megteremtésére, a képzések fokozottabb összehangolására a munkaerő-piac igényeivel.
- Törekedni kell a szakmák, szakmacsoportok szétaprózottságának további csökkentésére.

- A szakképzés átalakulásával jogos kívánalom, hogy az intézmények biztosítsák az átjárhatóságot és a beszámíthatóságot, működjenek együtt, különösen az azonos szakmacsoportban és azonos TISZK-ben tevékenykedők.
- A kerületek által önként vállalt feladatként fenntartott szakképző intézmények számának növelése nem indokolt. A korszerű szakképzés feltételeinek kialakításában a Fővárosi Önkormányzat jelentős átszervezéseket, fejlesztéseket valósított és valósít meg a jövőben is. Javasolt a kerületi szakképzésből fokozatosan a Fővárosba átadni ezt a feladatot, vagy kimenő felmenő rendszerben megszüntetni a kerületi önkormányzatok által fenntartott szakképzést.
- A főváros területén valamennyi önkormányzati fenntartónak mérlegelnie kell, hogy kötelező és önként vállalt feladatai ellátása során indokolt-e, esetleg érdekelt-e a jelenlegi költségvetési paraméterek mellett a vidéki tanulók ellátásában. A statisztikai adatok szerint a szakképzésben a legnagyobb a bejáró tanulók aránya, ellátásukat az állami normatíva csak minimálisan támogatja.

e) Szakiskola

- A szakiskolák egyik legégetőbb problémája a tanulók lemorzsolódása, kimaradása. Az intézményeknek és a pedagógusoknak mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy a lemorzsolódás aránya csökkenjen.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani a szakiskolának is a munkaerő-piaci érvényesülés szempontjából felértékelődő kompetenciák fejlesztésére, a modulrendszerű új OKJ bevezetéséhez szükséges feltételeinek a megteremtésére, a képzések fokozottabb összehangolására a munkaerő-piac igényeivel.
- A szakképzés átalakulásával jogos kívánalom, hogy a szakképzésben részt vevő intézmények működjenek együtt, különösen az azonos szakmacsoportban és azonos TISZK-ben tevékenykedők,
A szakképzésben kiemelkedő jelentőségű a munka világához való pozitív viszonyulás kifejlesztése, és a felzárkóztató oktatáshoz szükséges feltételek megteremtése.

f) Speciális szakiskola

- A piacképesebb tudás megszerzése érdekében javasolt az arra alkalmas tanulókat a meglévő TISZK-be integrálni, valamint a fiatalok képzését – szegregált oktatás esetén is – a TISZK infrastruktúráján, gyakorlati eszközein megvalósítani.
- A készségfejlesztő speciális szakiskolákban törekedni kell a munkahelyi gyakorlatban részt vevő tanulók számának növelésére.
- A speciális szakiskolák kiemelt feladata kell legyen az együttműködés és a kapcsolattartás erősítése az egyes intézmények között.

g) Gyógypedagógiai ellátás

- A közoktatásban a gyógypedagógiai ellátás olyan terület, amelyben az integrált nevelés-oktatás területén nincs kizárólagosan megfelelő pedagógiai módszer, egységesen alkalmazható, eredményes oktatási-nevelési forma. Támogatható a kerületi önkormányzatok minden olyan feladat-ellátási módja, amely a sérült

gyermek/tanulók érdekeit helyben szolgálja, mindezt úgy, hogy nem okoz hátrányt a többségi, ép gyermekeknek.

- Támogatott az integrált oktatás-nevelés minden olyan esetben, amikor a gyermek/tanuló valóban integrálható, és ellátásához valóban teljes körűen biztosítottak a személyi, tárgyi feltételek. Számos konfliktus forrása, hogy egy gyermek a szakértői bizottság legjobb szakmai meggyőződése szerint integráltan nevelhető-oktatható, de ehhez a feltételek nem állnak rendelkezésre. A nem integrálható gyermekek/tanulók érdekében meg kell őrizni a szegregált nevelés-oktatás lehetőségét.
- Célszerűnek tűnik a kerületi önkormányzatok által fenntartott gyógypedagógiai intézmények, csoportok ellátási körzetének felülvizsgálata. Az ellátási körzeten kívüli tanulókkal kapcsolatban támogatható a kerületek közötti és/vagy az agglomerációs település és kerület közötti szorosabb együttműködést kialakítása.
- A fogyatékoság minden típusára biztosítani kell az integrációt segítő módszertani központot, az integrált oktatásban részesülő tanulók számának megfelelő utazó tanári hálózatot.

h) Alapfokú művészetoktatás

- Az alapfokú művészetoktatás a közoktatás olyan területe, amelyet hosszútávon meg kell őrizni. Fenntarthatósága, finanszírozása egyre nehezebb, de semmiféleképpen nem támogatható megszüntetése, elsorvasztása.
- A nehezedő gazdasági helyzetben várhatóan felülvizsgálatra kerül a fenntartható művészetoktatás mértéke, a szakok, tanszakok szabad választásának gyakorlata.

i) Pedagógiai-szakmai szolgáltatás és szakszolgálat

- Javasolt a feladatellátást jól meghatározott formájában fenntartania a kerületi önkormányzatoknak, azaz intézményfenntartással, vagy többcélú intézmény kialakításával.
- Az egyre több területen megújuló pedagógiai folyamatokban, egyre több és jelentősebb feladat ellátásában támaszkodjon minden kerület a szakmai szolgáltatást végző szervezetére, és a szakszolgálat – sokszor sorsdöntő – szakértelmére, szakvéleményére.
- Nem javasolt az önkormányzat feladatellátását „kiváltani” a pedagógiai szakmai és szakszolgáltatás megvásárlásával, nem önkormányzati fenntartóval való megállapodással. Az önkormányzat, mint tulajdonos-fenntartó sokkal inkább támaszkodhat az általa fenntartott szervezet oktatást-nevelést segítő munkájára, mint egy piaci szereplő által nyújtott szolgáltatásra. Természetesen lehetnek esetek, amikor az önkormányzatnak szüksége van a tőle független szakmai szervezet állásfoglalására, munkájára.
- A nevelési tanácsadók megnövekedett feladatainak ellátásához szükséges a megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosítása.
- A pedagógiai szakszolgálat kiemelt jelentősége miatt a kerületi szakszolgálati rendszereknek kötelező, körzeti feladatként kell az illetékességi területükön élő és/vagy közoktatási intézménybe járó gyermekek és tanulók számára a nevelési tanácsadást, a logopédiai ellátást és a gyógytestnevelést biztosítaniuk.

j) Kollégium

- *Biztosítsanak az otthonuktól távol lévő tanulók részére minél stabilabb érzelmi környezetet. Ennek érdekében kapjon minél nagyobb hangsúlyt a tanulók differenciált és egyéni és fejlesztése.*

k) A Fővárosi Önkormányzat szerepvállalása Budapest közoktatásának koordinálásában

Az 1997-ben megkötött, majd 2000-ben felülvizsgált *Együtműködési Megállapodás – a Fővárosi és a Kerületi Önkormányzatok között* című dokumentum a közoktatás néhány területén – a jogszabályok adta kereteken belül - szabályozza Budapest közoktatásában részt vevő önkormányzatok szerepvállalását, feladatát. Elbizonytalanodott közoktatásunkban számos kerületi önkormányzat igényli, több közoktatást érintő témában is kéri a Fővárosi Önkormányzat koordináló, szakmai segítő közreműködését. Hangsúlyozzuk, hogy a fővárosi és a kerületi önkormányzatok között csak mellérendeltségi, és nem hierarchikus kapcsolat mentén képzelhető el együttműködés. Az elmúlt évek változásai, a jogszabályok módosulása szükségessé teszi az Együtműködési Megállapodás felülvizsgálatát, melyben lehetőség nyílik a tényleges együttműködés tartalmi és formai módjait, a „koordináló szerep” konkrét feladatait rögzíteni.

Budapest, 2008. november „ .”

Dr. Demszky Gábor
főpolgármester